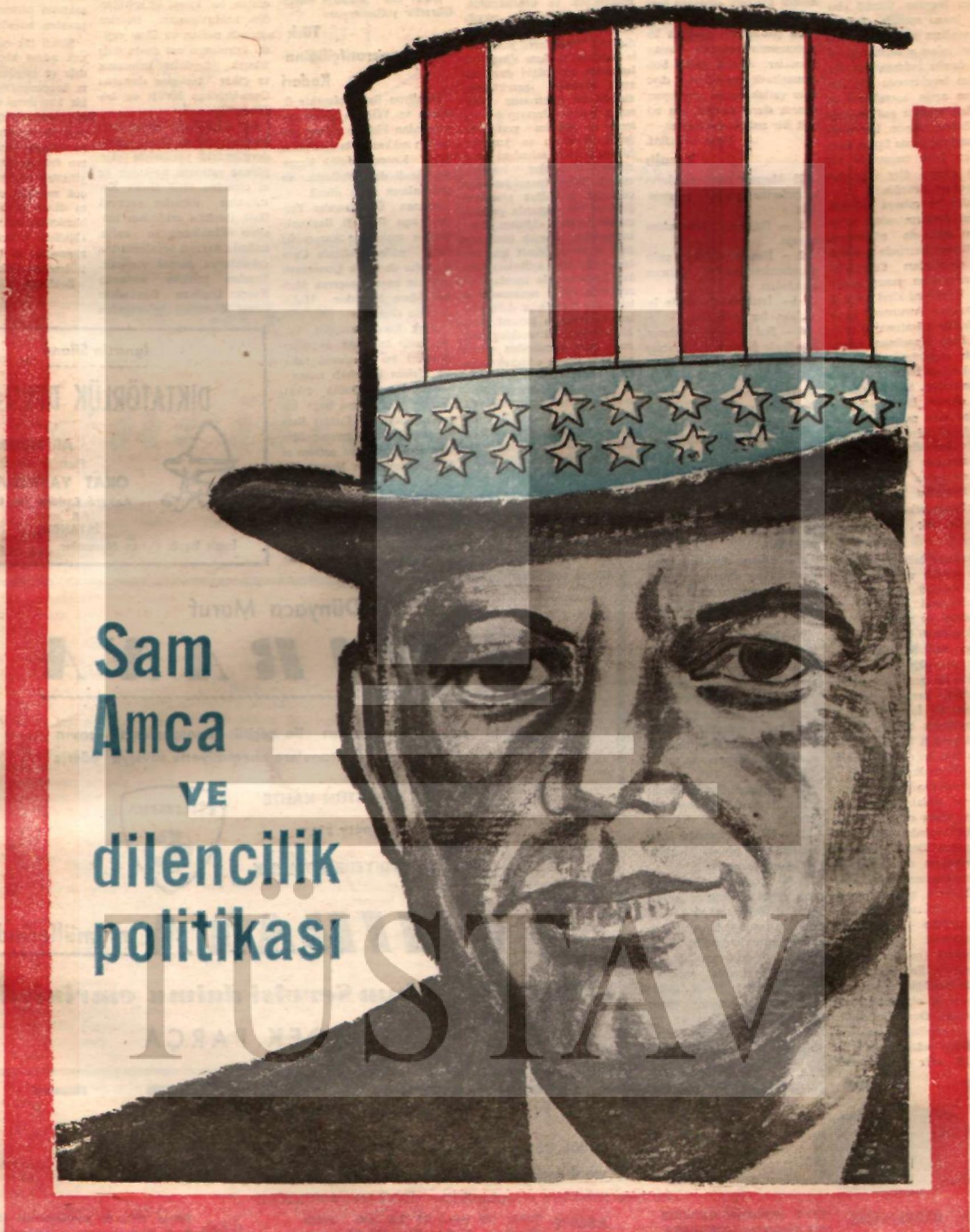

Suriye'de genç
subaylar ihtilâli

Birlik, Hürriyet ve Sosyalizm

Sam
Amca

VE
dilencilik
politikası

USTAV

OKUYUCUDAN YÖNDE

Durdurulamayan Gelişme

Sosyalist fikirler yurdu muzda yayılmaktadır. Bu durdurulmaz yayılma özel girişimcilerimizi ve özellikle otların dalkavukluğunu yapan gerici tutumcuları kaygulanmaktadır.

Eskişen «sosyalizm maskesi altında kominizm» denince sadece scheidli. Şimdi vaz geçtiler bundan. Çünkü bu deyiş kannı oyunda «Demek ki sosyalizm maskesi altında kominizm...» biçiminde bizi olumlu bulduğumuz bir izlenim bırakıyordu. Bu kez aştan aşağı sosyalizme çatıborular; böylece asıl gayeleri su yüzüne çıkarıyor. Kavramları genelleştirmeye fayda umuyorlar: Türk basınında 548 solcu yazar «diye cümleler kuruyorlar örneğin.

Bütün bu çabaya rağmen, gelişen olayların onları valanlaması daha da cökertiyor zavallıları. Üzerinde duyarlı durdukları Cezayir'in bağımsızlığından sonra sosyalizmi kabullenmekleri dünya kamuoyuna duyurması haykırmakla ugurluyor bizimkileri. Hele Komünist Partisi'nin de kapatılması üzerine çat çıkmıyor bizim milliyetçi (!) basından. Sonra Irak İtilâli oluyor. Bizimkiler «Komünist avı»nı büyük manşetlerle bildiriyorlar. Bu «avcılar» Sosyalist Baas Partisine mensup olduğu ve İtilâlden sonra yapılan ilk işin Sosyalist Nâşir'a bağlı telgrafta çekmek olduğu üzerinde hiç durmuyorlar ama.

Basındaki bilinçsiz ve mantiksız yazılar ve mitinglerdeki «Kominizm» sözcüğüne caşılıkla seklideki «kominizmle mücadele» ye simdi bir yeni si eklemek üzere: Bu da bilimci sınıfına mensup kişilere damaklı konferanslar verdirerek genç daimaları bilgi değil korku aşlamak.

Geçen ay İstanbul'daki Akademilerden birinde bir doğentin verdiği konferans bu hulusi içim en olur örnek Konu «Sosyalizm» idi. Siz tutun kominizmi bütün ayrıntıyla anlatın. Örneklerle rüsyayı konu edinin yalnız anlattıklarınızda kominizm diye geçen sözcüklerin hepsi ne sosyalizm deyiverin. İşte bu konferansın gidişi böyle idi. Tahtaya çızdığı içinde benzer şekillerde önce kapitalizmi anlatı - daha doğru su övgüsünü yaptı - sonra kominizmi (ardon sosyalizmi) anlatı. En ufak capta bir devletçiliğin ve plâncılığın «sol» da olduğumu kabul etmiyordu. Ona göre devletçilik «kapitalizm içine ser piştirlenmiş adacıklardan ibaret» idi. «Bir patronu besli

yen işi, sosyalizmde koca devleti beslemek zorunda kalmaktır» vecizesi de o sayın doğentindir. Bu arada Wilhelm Röpke'ye ait olduğunu söyledi bir sözden bahsetti.

«Sosyalizm, işsiz kalan işçiden değil, işsiz kalan aydın dan doğar». O anda olsunları söylemek yerinde olurdu. «Kapitalizm de işsiz kalan işçiden değil, sizin gibi ense si iki kat, altında araba olan maddi kaygusu olmayan ben ell aydınlarından gelir.»

Bu çok bilgili doğentin kınılmışının sonunda «Aman çocuklar, dikkat edin! Son zamanlarda sosyalizm diye bazı çatlak sesler cogahyor: uyankı dur.» demesi çok büyük bir anlam taşıyordu.

**Utku GÖKSAL
Yeraltı**

27 Mayıs'a karşı olanların secciyelerine yakışır prensipler:

1 - Başboş, kontrollsuz pîyasâ.

2 - Hususî sektörde, mili menfaatlere aykırı yatırım imkânları.

3 - İstihalden ziyade istiblâke hız verilmesi.

4 - Bol keseden, palavra vaadlerle iyimser ve ümitvar olan vatandaşları uyutmak.

5 - Çalıntı, tüm cahil - dayaların sosyeteye intibâk ile nutuk atıbmelerinin tömîn için talim ve terbiye kurslarının açılen ihdası.

6 - Aslı fail mücerimlere (Mau - Maulara) ittifat ile gomez ferî faillerin aranması ve şiddet tedbirleri.

7 - Açı mideden gelen zurna sesini mehter davulu ile takviye.

8 - Etiket düşkünlü Lord profesörlerle Darülaceze hâlini alan müesseselerde az iş, bol para karşılığı kadro ihde si.

9 - Millî sanayii ve istihşâli feda uğruna yeni yeni it halât şirketlerinin ihdası ve parazitlere arpâk temini.

10 - Millî geliri artırmak tan sarfınaz ile dış yardım lara kur yapmak.

11 - Eşek cesaretine hayranlık, medeni cesarete nefret duymak.

12 - Mükellefiyetin ademi icrası ile mes'uliyeti hamil olmak.

13 - Hafızalı beşerin fena hıklara karşı nisanla malî olduğuna inanmak.

14 - Bugün övgü, yarın zem, ertesi gün inkâra varan mantık dışı çaprazlık fikirlerin savunmasının kolaylaştırılan demogojiye hayranlık.

15 - Nemelâzımcılık mafifet, kaçakçılık gamme karaborsacılığı fırsat dolan durcılığı açık gözükük, insan harcamayı kabiliyet ve kadın ticaretini meziyet olarak bilmek.

Fevzi FEYyat
(Gevaş - Van)

Cumhurbaşkanı

Gürsel'e yalvarı

Sayın Paşam,

Toprak reformunu, vergi reformu, iktisadi devlet teşebbüsünü, inanc ve ibadet hürriyetini savunduğumuz, müsbed ilmilerin dinimize aykırı olduğunu iddia edenlerin, turiste «Kâfirin mem leketle ne işi var diyenlerin, muskacılık ve türürkçülük yapanların karşısına çıktıııımız, insanları İhandıkları dinlerle yaptıkları ibadetlerle değil de toplum içinde çalımlamaları ve ahlâki durumla rıza tanımak gereğini, sinema ve tiyatronun ahlâk sizlik yuvası olmayı bir eğlence ve öğretim yeri olduğunu, Rusların ve Amerika ların teknik sahadaki başarılarını insanlığın başarısını olarak övüp insanlığımı ayaçkınlama muvaffak olabileceğini ve bu uğurda yapılan çalışmaların «Allahın işine karışmak» demek olmuyacağım ifade ettiğim için biz bir avuç köy aydınları, haluk uyanıstäyle menfaatleri arasında derin uyuşumlar olan özel çıkarlarla dalkavukları ve buntular kuyruk olan bilgisizliğin hizmetkarı mazsum halk tarafından komunistlik itham edilerek haka rete uğramakta, sindirilmekte veya sindirilmeye çalışmaktadır. Aklı başında yazarların kaleminin sesine dik kat ettiğimizde, gerek mafî başından gerekse nîfus bakanından çok kuvelti durumda olan bu gericilerin arkasında kayaya dayanır gibi T.C. 141 ve 142. maddelerine dayadıklarını anlamak isteyin, Atatürkün hayatına ait kitaplardan daha ölçüde bî-

devrimcilerin tek koruyucu su Sayın Cemal Ağamız epey çekişmekte olan Atatürk Devrimlerinin ölümesiyle geri cilerin zafer senlikleri yapmasının en az bizim kadar o temyorsanz 141. ve 142. maddelelerin zamanımızın koşullarına uydurulmasına öncü olmanız için size yalvarıyorum.

Hafız İbrahim MERSİN
(Portakallık Köyü - Muğla)

NOT: Bir müşhâsi Sayın Gürsel'e yollamıştır.

Türk Kooperatifçiliğinin Kaderi

2 milyon lîyesi olmakla öğrenen ve YÖN'ün geçen yılardan birinde dönen dolapları rakkamlara açıklanan Türk Kooperatifçilik Kurumu şimdi de gericilerin ve çikarıcıların eline düştü.

Ankara Öğretmenler Yardımlaşma Derneği Başkanı Şümdan mahkeme kararı ile İhrac edilen Mustafa Cura bu sefer de Türk Kooperatifçiliğinin başı geçerek Merkez İdare Heyetine Muhabbet Genel Müdürlüğü görevinden

uzaklaştırılmıştır. Bu iki liderin kaderleri tekrar bireleşmiş ve en son sene kürbera olarak yakaladıkları Türk Kooperatifçilik Kurumunun başına çökreklenmiştir. Milletlerin lîraya mal olan Kooperatifçilik binasının inşaatında Mustafa Cura arşan payını almış ve fakat 27 Mayıs devriminden sonra ortada görülmüşen endise edilen bu kitabı kitaplardan kaldırılmıştır. Devrim sonunda namus ve idea rejimi kurulunca eşe dosta dağıtılabilecek faydalara kalmamış ve çıkar birliğine dayanan Cura-Uzgören birliği de bozulmuştur.

Simdi tek çıkışları bu dernek adına kimse okumadığı ve bayillerin satmadığı kooperatiflere zorla satan bir kaç dergi çıkararak onları kooperatiflere zorla satmak ve burada yazı yazanlarla dolgun türterler dağıtmak tan ibaret kalmıştır. Bu dergilerden sağlanan faydalardan çok zayıflığı su günlerde ayın dânia gönüllüne ve zihâk ölçülerine sahip olan bu iki Türkücü liderin tekrar bozulmaları ve birbirlerini kötülemeceği mümkün değildir. Bekleyin, göreceğiz..

(Imza mahfuz)

Ignazio Silone

DİKTÖRLÜK DERSLERİ

Ceviren:

Ali SEDEN

Fiyat: 2 Lira

OKAT YAYINEVİ

Ankara Caddesi No 45

P.K. 1017
İSTANBUL

Izmir Bayii: Orhan Şişmanlar

YON - 46

Dünyaca Maruf CHIRANA

Tıbbî ve dişî cihazları ile çeşitli Rontgenlerini sayın doktor, diş tabibi ve hastanelere ehemmiyetle tavsiye ederiz

* EN ÜSTÜN KALİTE

* RAKİPSİZ FİAT

* TEDİYEDE KOLAYLIK

Yalnız CHIRANA mamüllerindedir
CHIRANA Bakım Servisi daima emrinizdedir
BOL YEDEK PARÇA

YON - 45

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

(Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcioğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

ABONE Yılı: (12 sayı) 50 T.L. altı aylık
(26 sayı) 25 T.L. üç aylık (13 sayı)

12.50 T.L.'dir. yılda için özel indirimli
abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL.,
Üç aylık 10 T.L. dir. Yurt dışındaki abonelerde posta
hizmeti tutarında hücre yapılır.

Beher sütundan santimetresi 25 T.L. dir.
ILÂN: 1, 2, 3, 4, 5 ve orta sayfalara İlân kabul
edilmez. Renkli ilânlar özel târifeye ve pazarlığı
tâbtır. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaş
malar yaptırılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet
kabul olunmaz.

İDAREHANE: ZİYA GÖKALP CADDESİ

28/1 Yenisehir - ANKARA

Telefon: 17 69 89 * İstanbul Bürosu: Molla Fenari

Sokak: 32 Çajaloölu. Posta kutusu 512 - İstan-

bul. Tel: 22 95 70 * Dizilip basıldığı yer:

VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.S. —

1963

12.50 T.L.'dir. yılda için özel indirimli
abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL.,
Üç aylık 10 T.L. dir. Yurt dışındaki abonelerde posta
hizmeti tutarında hücre yapılır.

HÜKUMET, VAPURLA DIŞARIYA ÇIKACAKLARDAN BEŞYÜZ LIRA ALACAK (Gazetelerden)

BAKİS

Sam Amca ve dilencilik politikası

Millet Meclisi ve Senato pek yakında haysiyetsiz bir kanun tasarısını görüşecektir. Hükümet, «yüksek milli menfaatler böyle gerektiriyor». Meseleyi aman kurcalamayın. Meçburuz gibi ezip bütünlülerle, bu haysiyetsiz tasarıyı kanunlaştırımıya çalışacak. Parlamento ise, bu tasarıyı reddetmeli. Hükümetin de, Türk milletinin de şeref ve itibarı kurtarabilecek.

Tasarı, DP. devrindeki en büyük yolsuzluğun kahramanı olan bir firmannı, Amerikan şirketlerinden birine yaptığı borcum, Hazine tarafından ödenmesiyle ilgili. Firma esas itibarıyle Oğuz Akal'a ait. Bugün kollarını sallaya sallaya piyasada serbestçe dolan Oğuz Akal Ziraat Bankasının 76 milyon lirasını dolan dörmaktan sanık. Bu yüzden, her türlü yolsuzluğu örtbas etmeye hazırlı edinec Menderes devrinde bile, Oğuz Akal meşesi için Meclis tahkikati açılmıştı.

Oğuz Akal, bir nehir gibi tarlasına akitilmakta büyük bir beceriklilik gösterdiği Ziraat Bankası kredilerinin devamını sağlamak için, 1956 yılında bir Demir ve Çelik Fabrikası işine girmiştir. Fabrika, Amerikan Howard International Inc. den taksitle alınmış ve Ziraat Bankası, Howard International'ehine bir teminat mektubu vermiştir. Ne var ki, çok eski bir fabrikaya ait olan makine ve teçhizat, işe yaramaz durumdedir. Ziraat Bankası Umum Müdürü, «Senai Kalkınma Bankasına ettiğim vaptardır. Bu ettiğim, Demir ve Çelik Fabrikasının se nede asgari 20 milyon zarar edeceğini göstermektedir» diyor. Ekspertiz raporu, ayrıca 2 milyon 400 bin dolara alınan tesisin gerçek değerinin 400 bin doları aşmayıcağı da ortaya koymus bulunuyor.

Bu 2 milyon 400 bin dolarlık fabrika bedelinin önemli bir kısmı ödenmiş, geniye 914 bin dolar borç kalmıştır. Fakat fabrikamı kurucusu Türk Alka - Ahmet Oğuz Akal firması, borcunu ödemiyor. Alacaklı Amerikan şirketi, teminat mektubunu veren Ziraat Bankasına dönüyor. Ziraat Bankası ise satıcı firmannı yükleniği vecibeleri tamamen yerine getirmedigini ileri sürürek, kefaletini ifa etmekten kaçınıyor.

Buraya kadar hersey normal sayılabilir. Ortada herzaman rastlanabilecek bir ticari anlaşmazlığı var. Tarafların hukuki yollardan anlaşmazlığı çözümleri beklenir değil mi? Fakat hayır. Bu nok-

tada karşımıza Amerikan Hükümeti çıkarıyor. Sam Amca, «Bu borcu ödemeyeceğim, dış yardım keserim» diyor.

Panige kapılan Türk Hükümeti ise, Ziraat Bankasının 76 milyon lirasını cebine atan Oğuz Akal'ın borcunu, bu kanun tasarısı sevkederek, Türk milletine ödetmek istiyor.

Perde arkasında dönenler

Başlangıçta Türk Hükümetinin tutumu normaldir. Howard International'e olan borcun ödenmesini tavsiye eden Washington'da Ankara Hükümeti, «Bu mesele, geçmiş devrin yolsuzlukları ile ilgili bir dava konusudur. Meselenin fazla kurcalanması doğru olmaz. Önce normal hukuki yollar tüketilsin» cevabını veriyor. Fakat Howard International, bir çok firma gibi Amerikada nüfuzlu senatör dostları sahiptir. Tahmin edildiğine göre, Türkivedeki çelik silolar, 90 dizel loko motifi gibi çeşitli büyük yolsuzluklarda baş rolu oynayan Hadari efendinin perde arkası gayretleriyle, iş takipçisi savın Amerikalı Senatörler meseleye el koymayı. İş takipçisi Senator Humphreys de,

yardım kanununun veni hükmünü hatırlatır. Sefirin tavsiyesi, Amerikan firma larına olan borçların 1 Temmuz'a kadar ödenmesidir. Bu borçlar ödenmezse dış yardım kesilecektir. Gerci Başkan, isterse, yardımı devam ettirebilir. Fakat bu yola giderse Başkan, Kongre karşısında müşkil durumda kalacaktır. Onun içi en iyi yol, firmalarla olan borçların ödenmesidir.

İş takipçisi Senator Humphreys de, bir CHP. ileri gelenin kesinlikle ifade ettiğine göre, bakanlıklarımızdan birine mektup yazarak, hiç bir yetkisi olmadığı halde, firmamı alacağımın ödenmesini isteri. Anlaşılan savın Amerikalı Senatör iş takipçiliğini bizim bakanlıklarına kadar uzatmışlardır.

Bu arada, 14 Aralık günü New York'ta American Manufacurer Association'un yemekli toplantılarında, bir sorn şerefi ne. Başkan Kennedy de vakıksız bir açıklama yaparak, Türk Hükümeti, yolsuzluklardan suçlu olduğunu ve halen idam edilmiş bulunan bir bakanın derine ait borçları ödemek istemiyor ve bu yüzden disyordumun kesilebileceği ihlas eder.

Bütün olaylar, başarılarını imlece girisecijimiz gayretlerden çok, dolar dilenciliğine bağlı olarak, politikacılardan eteklerinin tutulması için kâfîdir. «Ya yardım kesilirse, telâşına düşen kökak politikacılardanın akına. Ekselansızın iç kanununda yapılan bir değişiklik, bize hiçbir mukellefiyet yüklemez. Bu yetkili mahkemeleri ilgilendiren bir meseledir, bizi ilgilendirmez. Kaldı ki, ortada apaçık bir yolsuzluk var. Ekspertiz raporu, fabrikanın değerinin 400 bin doları aşmadığını gösteriyor. Halbuki şimdide kadar, fabrika bedeli olarak 1 milyon 400 bin dolar ödenmiş. Geri kalan borç, Türk Hükümeti yüklenemez. Açık göz bezirgânları himaye gibi baksın bir sebepten dolayı dış yardım keseceksenez, buyurunuz kesin demek gelmez. Aslında bu tarz hakkı, cesur ve haysiyetli bir davranıştır. Yardım da kesilemez di ya... Fakat, dolar dilenciliğini, dün olsu duğu gibi bugün de iç ve dış politikanı

temel prensibi yapan politikacılardan panige kapılmaları için yardımın kesilmesi tehdidi kâfîdir. Türk köylüsünde 2 it 76 milyon lirayı harvurup harman surlar Oğuz Akal'ın borcunu Türk milletine ödetmek için, derhal bir kanun tasarımları hazırlanır ve Meclise sevkedilir. Tasarının gerekçesinde, «Howard Firmsi, Amerikan siyasi makamları eliyle bakiye alacağınnı ödenmesinin temini», Türk Hükümetinden istermiştir. Hâdiseye ve inkışaf seyrine göre, borcun ödemesi suretiyle, ihtilâfın giderilmesi, zaruri bulunmaktadır» gibi haysiyet kırıcı bir ifadeyle, durum açıklanmaktadır.

Millet Meclisi Karma Komisyonunda «Amerikaya rüşvet mi veriyor» diye milletvekilleri çıkmışsa da, bir milli bankanın dış memleketlerdeki itibarının ve dolayısıyla büyük milli menfaatlerimin haleflâr olabileceği gibi çok yatanperverane bir gereklilik, hükümet tasarısi aynen kabul edilmiştir.

Yeni bir

Lorando ve Tubini olayı

Buna benzer olaylara, Osmanlı İmparatorluğunun son günlerinde sık sık rastlanardı. Mesela Sait Paşa'nın hatırlatılmış bir Lorando ve Tubini olayından bahsediliyor. Lorando ve Tubini adı iki ecnebinin özel sahislerden alacakları varmış. Alacak ödenmemiş. İş Fransız Hükümeti elköymüş. Fransız Hükümetinin, donanmayı harekete geçirme üzerine, Osmanlı Hükümeti, Lorando'ya 340 bin, Tubini'ye 182 bin dolar ödemek zorunda kalmış. Bu haysiyet kırıcı hikâyeyi, Tan gazetesi 9 Kasım 1901 tarihli sayısında uzun uzun anlatılmaktadır.

Bugün de dolar donanması harekete geçince, Türk Hükümeti, 76 milyon lira lik kredi dolandırıcılığından sanık olan bir Oğuz Akal'ın şahsi borcunu devlet ödetirmek için kanun tasarımları hazırlıyor. Bu surâda kâfîdir. Fakat hentiz işten geçmiş degildir. Parlamento, bu haysiyetsiz tasarıyı reddederek, Türkiye'ni şeref ve itibarı kurtarabilen

Parlamentoyu vazifeye çağırın arasımsızdır.

z, kapitalizm hızla sosyal -gittikçe ar-

Doğan Avcıoğlu

ne başvurunmaya bile cesaret ede memiştir. C.H.P. Merkez İdare Kurulu raporunda, bu konuya ilgili olarak şu mazeretler ileyi sürdürmektedir: «Halkevlerinin CH.P. ye bağlı bir teşkilat olarağ fayasına, ne çok partili demokratik nizamın şartları, ne de ne mümkün olsa bile bütçemiz müsait değildir. Öbür yandan, Halkevleri binaları büyük ölçüde olmak üzere devlet, özel idare, belediye ve köy tuzel kişileri tarafından verilen yardımalarla yarlılığı için, partimizin bu davalari da kazanması pek mümkün görülmemiştir. Sadece bu gerçekler bizi Halkevleri konusunda bir müracaatın uygun olmayacağına sevketsmiştir.»

Bir de köy enstitülerini davası var. CHP. Gençlik Kolları, Halk evleri gibi, Köy Enstitülerinin açılmasını istiyor. Nitekim Parti Meclisinin toplantılarında bulunduğu bir sırada, CHP. Gençlik Kolları tarafından yayınlanan bildiride bu talep tekrarlandı. Bildiride, Köy Enstitülerini davası, çok güzel şekilde belirttiler: «Köy Enstitülerinin kapatılması Türk eğitimi için bir milli cinayet ve bunun yaralarının bugüne kadar hiç tedbirle kapanmadığı da inkâri imkânsız bir gerçektr.

Köy Enstitülerinde ilerici ve güçlü fikirler, könce dımaqlar için devrim, halk düşmanları için kültürel bir ihtilâl karakterindedir. Bu kültür yuvaları sâyedindir ki Atatürk ilke ve devrimleri yurdumuzun en ücra köşelerine kadar ulaşabilmiş.

Evet, Köy Enstitülerî bir ihtilâldi. Hür fikrin köye giriş ihtilâliydi. Köyün uyansı ihtilâli idi. İhtilâl ise ruh ve heyecan ister. Halbuki C.H.P. yöneticileri bu konuda, «Köy Enstitülerinin ismini bırakıp, ilkelerini uygulayacağız» diyorlar. Şimdi soruluy: Köy Enstitülerinin isminden korukanlar, yanı bir avuç gericiye tâvîz verenler, bu konuda gerekli ruh ve heyecan verebilirler mi? kelimeden ürktenler, hür fikrin köye girmesine, köyün uyansına rızâ gösterebilirler mi?

Aldatmacalara herhalde ihtiyaç yok. C.H.P. yöneticileri kimsevi inandıramyacak olan program değişikliği aldatmacasının zahmetlerine boş yere katlanmaktadır. Mevcut programda pek çok şey yapabilir. Yeter ki yapmak istensin...

Kavelcilerin tevkifi

Hükümetin anlayışlı müdahalelesi ile kapandı samlan Kavel grevi o layı, Sarıyer Savcısının, Anayasâ çerçevesi içindeki haklarını kulan işçilerin fiillini Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu içine sokmak marifetini göstermesiyile yeni bir sahaya girdi. 12 işçi tevkif edildi, haklarında tevkif kara ri çikan iki işçi daha var.

Mesele, Türk yargıcının önüne geldiği için konunun esası hakkın da şimdilik bir şey söylemeyeceğidir. Ancak, Kavel grevi dolayısıyla işçi dayanışmasının güzel bir örneğini veren mevkûfların yardımına kaçmanın, çalışmanın en yüksek değer olduğuna inanan hukukuların görevi olduğunu belirtmek istem.

Gerçek milliyetçilere çağrı

Denizlinin Çivril İlçesinde Avukat İsfendîr Yazıcı, öğretmen Hasan Karagöz, öğretmen Kadir Erdag ve Saâlik nemuru Emin Karakoç, «Kampana» adlı bir ga-

«KELLE KOLTUKTA»

zete yayımlanmaya başladilar. Gelişmenin ilk sayısında, «gerçek milliyetçilere sesleniyor» diye bir bildiri de var. Bildiride «ylarca ve yillarda şrefli tarihimize, elimiz cebimizde olduğuk darduk. Kuru kuru o kadar olduğuk, o kadar bağırdık ki bir de ne görelim? Dünyanın en geri on milletinden biri olumvermiş» deniyor ve gerçek milliyetçiliğin palavra ile olmayıcağı belirtilerek, temelden kalkınma seferberliği isteniyor.

Çivrilli aydınlarla, çalışmaların da başarılar dileriz.

Prof. Talas'a cevabımız

Sayın Prof. Cahit Talas, kapitalist sistemin de sosyalist sistemin de mutlaka belli siyasi sis temleri olduğunu ileyi süren görüşlerini tenkit etmemiz üzerine, ikinci bir yazı ile YÖN'e cevap verdi. (İlk yazı için bakınız: YÖN, Sayı: 56).

1 — Biz, Sayın Talas'ın iddia ettiği tarza, kapitalist sistemin mutlaka demokrasıyla, sosyalist sistemin de mutlaka totaliter bir sistemle bağıdaşabileceğî iddiasının hatâlı olduğunu söylemiş ve sosyalizmin de, kapitalizmin de çeşitli siyasi sistemlerle uyusabilidığını örnekleriyle göstermişik. Nitekim Sayın Talas da son cevabında «totaliter - kapitalizm - liberal - kapitalizm» gibi, kapitalizmin mahiyeti ile ilgili olmamış suni tasvirler yaparak, bir dişisincemizin doğru olduğunu kabul etmektedir. En sade tâfiye, kâr — yanı özel çıkar — esasına göre ayarlanmış ekonomi demek olan kapitalizmin başına totaliter ve liberal gibi siyasi sistemler ifade eden, fakat kapitalizmin mahiyetini değiştirmeye yeten sifatlar konumaya mecbur kâ inâması dahi. Prof. Talas'ın «Demokrasi, kapitalist bir sistemin siyasi rejimidir» tezini çürütmeye yeter. İspanya'da da tipki Fransa'da olduğu gibi bir kapitalist sistem vardır. Fakat İspanya ve Fransa'da farklı siyasi rejimler mevcuttur. Yani kapitalizm, demokrasi ile de, faşist bir idare ile de bağıdaşmaktadır. Nitekim Sayın Prof. Talas da, Fransız İktisatçı André Marchal'ın ekonomik sistemlerle ilgili etüdünden aktardığını tahmin ettiğimiz «Kapitalist sistem, çeşitli bünyelere, şartlara, zihniyetlere uyabilemektedir» görüşünü benimseyerek farkında olmadan bizim tezimizi savunmaktadır. André Marchal'ın de bahis konusu etüddede belirttiği üzere, kapitalizm, İbnî Süud'un ortaçağ döneminde de, ileyi eko nomilerde de özlü değişmeden yaşayabilemektedir.

Mesele, Türk yargıcının önüne geldiği için konunun esası hakkın da şimdilik bir şey söylemeyeceğidir. Ancak, Kavel grevi dolayısıyla işçi dayanışmasının güzel bir örneğini veren mevkûfların yardımına kaçmanın, çalışmanın en yüksek değer olduğuna inanan hukukuların görevi olduğunu belirtmek istem.

Prof. Cahit Talas
Yazıyor...

sümlü kabul etmiş olmuyor mu? Zira her iki hâle de, başlı konusu olan siyasi rejim, parlamenter sistemdir. Başka bir deyişle, parlamenter sistem On dokuzuncu Yüzyıl kapitalizmi ile de, Fabian sosyalizmi ile de bağıdaşımıştır» diye ifade ettiği hükmü, şaşkınlıkla karşılamamızı da diriyor. «Ben bunu dedim, ama, demokratik düzene çok yaklaşan bu sistemin eksikliklerini de söylem» demeye getiriyor. Eksiklikler, Sayın Talas'a göre, «sistemin bütün olarak düşünülmemesi ve birçok taraflarının da akşaması.» Aksaklıklar, «gelir dağılımda adaleti sağlamak bakımından gereken ölçüde enerjik davranıltısını, gelir vergisinin ve sosyal politikanın yetersizliği, bir de işçilerin parlamentoda önemleri ölçünde temsil edilememesi.» Yani Profesöre göre, işçiler de sosyalizme çok yaklaşmak mümkündür. Bütün işçilerin, özellikle demokrasının kaderini, ekonomik sistemlere de gel, esas itibarıyle istihsal seviyesine bağlıyorlar ve ilim adamları na yakıştırmak isteyenler, işte istihsal seviyesi düşük toplumlarda, siyasi rejimin diktatörlüğe kayma ihtimalinin fazla, istihsal seviyesi yüksek toplumlarda ise az olduğunu ileyi söylüyorlar.

2 — Mesele aksı yönden de ele almabilen ve siyasi rejimlerin çeşitli iktisadi sistemlerle bağıdaşabileceğî ileyi söylemeli. Mesele, klasik demokrasının belli başlı şekli olan parlamenter sistem kapitalizmle de sosyalizmle de uyusabil. Hattâ Sovyet Rusya bile bugün, istihsal seviyesi yüksek kapitalist memleketlerde, komünizmin parlamenter sistem içinde gerçekleştirilebileceğini ileyi söylemektedir. Nitekim Sayın Talas da «Klasik ve Batı anımlarındaki demokrasi, kapitalist bir sistemin siyasi rejimidir. Başka hiç bir iktisadi sistem içinde mevcut olmamıştır. İşçilerin de parlamento içinde söz sahibi olmaları ve aynı zamanda sınırlı bir demokrasiye de yer veren bir siyasi sistem, demokratik sosyalist sistemin siyasi rejimidir. Fabianlar bunu tasarlamışlardır ve İngiltere'de 1945-1951 arasında bir siyasi rejim tâbikâtı bulmuştur» derken, bizim görüşümüzde istihsal seviyesi düşük bir toplumda, kapitalist gelişmekte, mahiyeti icabî gelir dağılımda, adâletsızlıklar artırrarak, uyunan halkın kitlelerine demokratik bir sisteme uygunlaşması çok güç olan fedakârlıklar yükler diyoruz. Kütlelere bu fedakârlıkları kabul ettirmek, ancak oturter bir idareyle ve faşist metodalarla mümkün olur. Kapitalist olmayan bir gelişmekte ise, nüfuslerin ve külâfetlerin paylaşılmasında adâlet sağlayarak, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmenin demokratik bir düzende gerçekleştirilebilmeye şansı, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, işçilerin fedakârlıklarına gönüllü rızasıyla katlanmayı kolaylaştırır. Bu sebeple kapitalist olmayan bir gelişmeyi gerçekleştirebilmek, kapitalist gelişmeden çok daha fazladır. Ayrıca, kapitalist olmayan bir gelişmekte, halkın istihsal seviyesini artırmak isteyenler, iş

tan sayıda — bu yola yönelik tediür. Böylece, özel mülkiyetten kamu mülkiyetine geçiş, kapitalist müteşebbisin tedricen azaltması, hızlı sanayileşme, ücretin başlica gelir kaynağı hâline getirilmesi, emekçilerin coğalması v.s. gibi sosyalizmin teknik şartları hazırlanmış olur. Sosyalizm ise, basta işçi sınıfı olmak üzere, emekçiler, toplumun idaresini ele aldığıları ve istihsalın yürüttüldüğü mesi ve paylaştırılması bizzat yaptıkları zaman gerçekleştirilmiş olur. Kısaca, az gelişmiş bir ülkenin kapitalizmden sosyalizme geçiş için zaruri olan intikal saf hasmı sosyalizm saymamak lazzatıdır. Bununla beraber, hedef olarak sosyalizmi seçen memleketler de, «devlet ekonomisi» saf hasmı sosyalizm adını vermektedir. Mahzur göremedikleri için, bu yanlış sık sık herkes tarafından yapılmaktadır.

7 — Sayın Talas'ın demokratik bir sosyalist sistem içinde, 1) sosyalist, 2) Kapitalist veya hususi, 3) Aşırı sektörü vardır. İddia — sunan neyi ispat ettiğini doğrusu bu seferde anlayamadık. Biz, bu sektörlerin üçünün mevcudiyeti — nın sosyalizme delâlet etmeyeceği ni, zira kapitalist Fransız ekonomisinde olduğu gibi, sosyalist Yugoslav ekonomisinde de bu sektörlerin bulunduğu sırada, olsun. Sayın Talas, «Totaliter sosyalist sistemlerde tasnifteki manada bir hususi sektör mevcut değildir. Kapitalist sistemler içinde de tasnifteki manada bir sosyalist sektör bulunmaz diyecek, bizi cevaplandırıyor. Elbette, sosyalist karma ekonomide, özel sektörün işe yeri kapitalist karma ekonomideki özel sektörün durumundan çok farklıdır. Fakat bu, sistemler ilgiliydi. Başka bir deyişle, bir ekonomide devlet sektörü ve özel sektörün mevcudiyeti, sistemin kendini sınırlayıcı etmez. Halbuki Sayın Talas, ilk yazısında, sosyalizmi, sistemler üzerinde durmadan, bu sektörlerin mevcudiyetine bağlamıştır. Bşim tekitt ettiğimiz, meseleinin özü ihmali edildi, şeklin esas sayılı masyidi.

8 — Sayın Talas, devletin ekonominin tam bir kontrol altına alındığı bir durumda dahi demokrasının yaşayabileceğini ispat için, 1940—45 İngilteresindeki harp ekonomisiini örnek vermemiz tasvip etmiştir. «Zira, diyor, 1940—45 devre içinde İngiltere'de kapitalist sistemin mahiyetine dokunulmamıştır... Bu memlekette millâleştirilmiş faaliyetler, yekün sanayinin yalnız yüzde 20'sine tekabül eder». Halbuki Sayın Profesör, bütün uluslararası vasıtalarının kamuya mal edildiği katkısın bir sosyalist dili, genel siyasi sisteminin mutlak totaliter olacağı ispat için devletin bütünsel iktisadi hayatı hakkı mıyı ve kontrolü altında tutmasına, müstehlik tercihlerine yer vermemesini, merkezi planın her şeyi tanzim etmesini ileri sürüyor. Bütün bunlar harp ekonomi içinde mevcuttur. 1940—45 yıllarında, geniş bir kapitalist sistemi mevcudiyetine rağmen, İngiltere'de, bütün kaynaklar harbe yöneliktilmiş, müstehlik tercihlerine en ufak yer verilmemiş ve devlet her şeye hâkim olmuştu. Yani harp ekonomisi, totalitarizme kaçan sosyalizmin siyasi hürriyetleri yok ettiği ileri sürülen bütün mahzurları taşıyordu. Buna rağmen, İngiltere harp yıllarında da sıhhatli bir demokrasi olarak kalmıştır. Zira siyasi ve ekonomik sistemler arasında, Sayın Talas'ın düşündüğü tarzda mutlak bir bağ yoktur. Bu sebeple, İngiltere örneği yerin de seçilmiştir.

9 — Sayın Talas'ın cevabında ve FORUM'un diğer yazılarında, en tellektüel dırılışılıkle başlıyor — makta güçlük çektiğimiz iddialar

D.P. Trabzon milletvekili Sabri Dilek söyle diyor: «... Mezkür anlaşmanın hükümleri Amerika Birleşik Devletleri Hükümetimiz arasında teati edilen 15 Ocak 1957 tarihli mektuplarda yer almış bulunmaktadır. Bu hükümlere göre:

1. Türkiye'de yatırım yapan herhangi bir Amerikan vatandaşının, memleketimizdeki mameleki müşadere veya istimlak edildiği takdirde, o mamelekin değeri Amerikan Hükümetince takdir edilerek, Amerikada dolar olarak ilgili Amerikan vatandaşına ödenecektir.

2. Amerikan Hükümeti bu tediyesi ve aşağıda 3 numaralı bölümde belirtilecek sair tediyelerde dolayısıyla, kendi vatandaşlarına halef olarak, ödediği dolarların Türk lirası karşılığı Türk Hükümeti tarafından talep hakkını kazanacaktır.

3. Ayrıca, Türkiye'de yatırım yapmış Amerikan vatandaşının, bu yatırımlarıyla, Amerikada Amerikan Hükümetinden gayrı bir menbadan tazminat almış ise bu miktarın dahi yukarıda mevzuubahis halifetin sunulmuş dâhilîne girece ve yanı Amerikan Hükümeti bu gibi tazminat maliyeti tediyelerden dolayısıyla Türk Hükümetinden mütalibe hakkını kazanacaktır.

4. Amerikan Hükümeti bu suretle Türkiye'ye lehine tahakkuk edecek mebalige serbestçe tasarruf hakkını kazanacaktır.

5. Türkiye Hükümetince Amerikan Hükümetine ödenecek mebalige miktarı hususunda iki hükümet arasında anlaşmazlık tâhadîdis ederse, mesele bir hakem mîrifîyle halledilecektir...

Amerikan Hükümetinin bizimle bu anlaşmayı yaptığı tarihe takadüm eden zaman içerisinde, 20 Ocak 1945 tarihinden beri Türkiye de 6224 sayılı yabancı sermayeyi teşvik kanunu mer'îdir ve 1954 ten 1957 ye kadar geçen üç senede zarfında bir garanti anlaşması bulunmadığı halde Amerikalılar Türkiye'de bir çok yatırımlar yapmışlardır. Hatta 6224 sayılı kanunun mer'îyedinden evvelki seneler içe risinde dahi Türk kanunlarının garantisinden başka hiçbir rüfâhiyyet talebmediğinden memleketimize gelmiş Amerikan sermayesi ve Amerikan müteşebbisîtîdir. Türkîyede yapacakları yatırımları böyleden beri anlaşmanın akidine tâlik ey liyen Amerikalı müteşebbisîler var ise bu durum karşısında onların Türkiye'den bir şeyle koparmaya gayret eden gayriciddi ve — tabi rimi mazur göründüz — bezirgân düşünceli ticaret erbabı olduklarıını ifade ile pek ileri gitmiş sayılmaz.

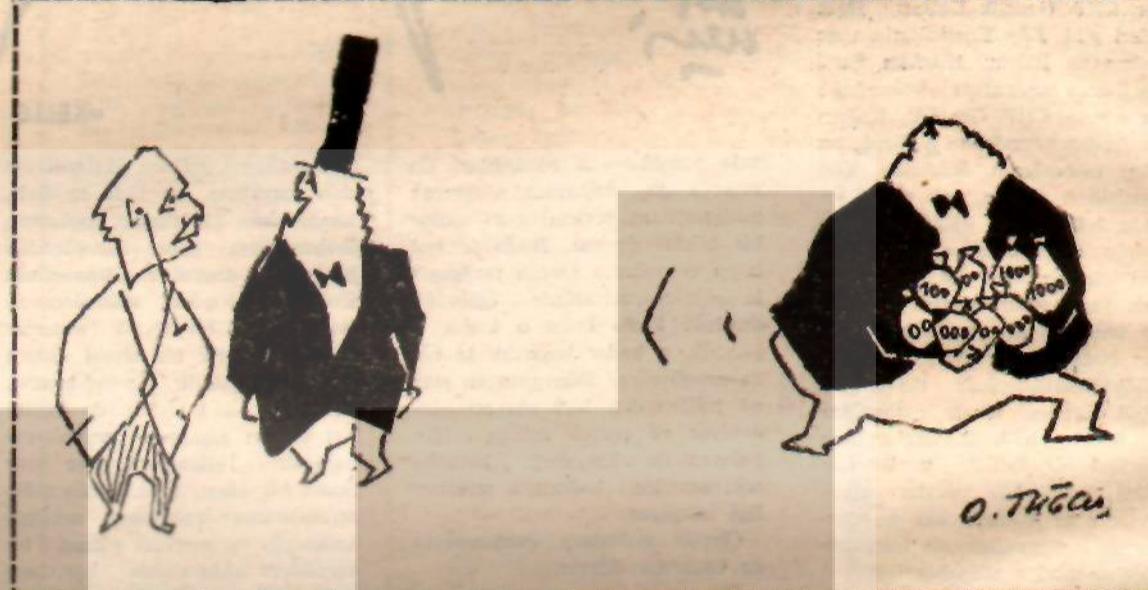
Kaldı ki, Türkiye'de yatırım ya-

Kapitülasyonların ihyası

Amerika Hükümeti ile 15 Ocak 1957 de imzalanan İstîmlâk ve Müsadere anlaşmasının tasdiki T.B.M.M. nde firtinalar koparmış, anlaşma, bir eens kapitülasyon sayılmıştı. CHP. Genel Başkanı İnönü de, aynı fikirde olacak ki, anlaşmanın tasdiki aleyhine oy kullanmıştır.

Bugün ise İnönü Hükümeti, dış yarı dimlara tesir eder endişesiyle, Ziraat Bankasının 76 milyon lirasının kaybına yol açan Kromit yolsuzluğunun faili Oğuz Aka: firmasının bir Amerikan firmanın bir borcunu Hazineye ödetmek için Mechise kanun tasarıları sevketmektedir!

Bugünkü duruma nazaran, çok daha edepli kalan garanti anlaşmasına, o tarihlerde yönetilen tenkitleri şimdi hatırlamak faydalı olacaktır.

pan yabancı müteşebbisler yâlmâz Amerikalılardan da ibaret değildir. Hollandalı, İtalyan, Fransız, Alman vezir yabancı devletler tebaası müteşebbisler memleketimizde çok uzun senelerden beri ve bil hassa 6224 sayılı kanunun merîyedinden sonra pek çok İş sahibi tarafından çalışmaktadır. Dünyanın diğer hiçbir devleti kendi tebaası için bizden hususi garanti istemez ve istiyemezler. Amerika Birleşik Devletler Hükümetinin böyle bir yola gitmesini esbabını anlayamamakta ve anlasan bile iyi niyetle kabili tâlibi görmekte, bendeniz mazurum...

Muhterem arkadaşlar, yüksek malumunuzdur ki, Türkiye'de müşadere ve istimlak, müsâyen kanuni eşkâle bağlanmış hukuki mameleterdir. İstîmlâk bedellerine yapılacak itirazların Türkiye'de de müstakil Türk Mahkemesi hârûnda rüyet edileceği ve Türk hâkimîn kararının ihtilâfları katı ve nihai olarak halledeceği cümlede mazlum bulunmaktadır. Şimdi biz bu anlaşma ile bedeli istîmlâk takdir selâhiyetini Türk makamlarından ve ihtilâfları halâ selâhiyetini Türk hâkimîlerinden alarak, birinci derecede Amerikan vatandaşıyla Amerikan Hükümetine ve üçüncü derecede de beynâmîle bir hâkeme veriyoruz. Sormak gerektir: Bu durum Türk adliyesinin istihâline ve dolayısı ile Türkîyemin hukümrânlık haklarını bir gölge düşürmemekte midir?

Cünkü; yeryüzündeki bütün devletler ve Türk milletine tercihan A.B.D. tebaası ve Hükümetine ve rilen bu tâviz açıkça bir istîmâz teşkil eylemektedir. Eskî ve mâruf tâbirîyle ifâde edilecek olursa bu durum istîmâzı ecnebivenin ta kendisi, vaktiyle çok canımızı yakmış olan (Ecnebilerin Osmanlı İmparatorluğundaki istîmâz ve müsaifeleri) benzememekte midir?

yi «Tek bir sınıfın inhsârı altına» sokmakla, âdetâ bir sınıf dictatorluğu istemekle suçlanır. Bu çok haksız bir iddia. «Demokrasi emekçilerin siyasi rejimidir» de-

... Şimdi daha fazla tafsîfâtına girmiyerek yâlmâz su noktayı zik redelim ki, 1535 anlaşması ve diğer Hristiyan devletlere verilen sair istîmâzârm tam 400 sene milleti milzî en taşumâz ayakbağı olduğunu ve ecnebilerin bunları muhafaza edebilmek için Lozanda bize en ağır tâzyikleri yaptıkları, unutulmamak iktizâ eder. (İstîmâzâz ecnebîye) en ağır bölümî Türk mahkemelerinin istihâline ilişkin olmalıdır. Şimdi de bu anlaşma ile istîmlâk bedellerinden doğaç ihtiyâfların Türk mahkemelerinden alınarak bir ecnebi hakeme havalesi istihâf edilmektedir. Amerikan vatandaşının mamelekin değerini takdir selâhiyeti ise Amerikan Hükümetine verilmektedir.

Bütün bu izahatımla belirtmeye çalışım ki, (İstîmâzâz ecnebîye) kokusu anlaşmada pek zâhirdir. Ancak bendeniz anlaşılmaya itiraz sevkeden bu çok mühüm sebepler gayri sebepler de vardır.

Anlaşılmaya ikinci itirazı su noktada toplanmak mümkündür:

Acaba Amerikalı dosalarımız kendilerine dosîca ve âiftet olarak verdigimiz hakları hüsün istîmal ederek yenilerini almaya istihâk kesebilecekler midir? Bu nokta gerçekte düşünülmeye değer bir noktadır. Mesela biz, Türkîyedeki Amerikan askeri personelinin işîfekler suçları Amerikan mahkemelerinde muhakemesi esasını kabul ettik. Acaba dosalarımız bu selâhiyetlerini hüsün istîmal ederek milletimize itimânan verdiler mi? Mesela, Eskişehirde yol kenarında oymayan mâsum Türk yavrularım otomobil ile kovalayıp öldürmen Amerikalı çavuşa ne yaptılar? Hatalarımız vahim hâdiceyi bir kaç dolar para cezası ile geçiştiren mahkeme bir Amerikan mahkemesi olmuştur. Elindeki tûfegi iyi vurup vuramadığını tec-

rûbe için balkonundan yoldan geçen Türk çocuklara ateş eden Amerikan askerinin şâmarikhâne benzeren denizlilikler dolarla bile cezalandırılmamışlardır.

Böylesine tebaalara mâlik bir Hükümet yâlmâz tebaalarının haklarını koruyorum bahanesiyle, nesâlâ Türkîyedeki atölyesid istîmlâk edilen bir Amerikalının hâkfi si fatiyla bîzden milyonlar talebedecek olursa, hâni olacak durumu bir düşününtüz!

CHP. Ankara milletvekili İbrahim Saffet Omay da, «Memleketimizde iş yapanla ihtiyâfâ düzüngâz zaman, karşımıza o iş yapan değil de, derhal onun arkasını al veren Amerikan Devleti dikkiliyor. Anlaşıma, bu halleriyle, zaflarıyla ve noksânlarıyla maalesef yabancıya istîmâz tamirci mahiyettedir. Muhabkak olan sudur ki Amerikan Hükümetinin kimâtsiz tutum ile karşı karşıyayız.

CHP. Kars milletvekili Süreyya Hayâtı görtüsü ise şu: «Mahkeme, rîmizde kendi kanunlarının tatbikinden bizi mahrum bırakması dolayısıyla bir nevi kapitülasyon mahiyetinde olan bu kanuna beyaz rey vermeme imkân yoktur.

Nitekim Fethi Çelikbaş gibi bir iki CHP. milletvekili hariç, bütün muhalefet başı İnönü ve Bölik başı olmak üzere anlaşılmamış hânde oy kullanmıştır.

Sundi İnönü Hükümetinin kapitülasyon savılan bu anlaşmayı düzeltmesi gerekmey mi? Bunu gibi, suç işleyen Amerikan askerlerinin Türk mahkemelerinde yargılanmasını sağlayacak şekilde Kuvvetler anlaşılmada da değiştirmek zaruri değil mi? Fakat Hayır. İnönü Hükümeti, bu tabii komulara, dış yardıma tesir eder korkusuya el sivrelmez. Üstelik, hiç bir mükellef fiyet olmadı halde, soyguncuların borçlarını hazineye ödetmek için kanutalarını hazırlar. Milletçe utanmamıştır.

mokraside çoğunlukta emekçilere hâkim durumda olacakları idi. Bu sebeplerdeki demokrasi, emekçilerin, yanı çoğunluğun siyasi rejimidir. Sayın Profesör ne

dense bize düşünmediğimiz ve hiz bir zaman söylemediğimiz şeyler yakışır.

İsmail Türk ise, başka bir say fada, «Demokrasiyi iktisadi kalkın maya engel bir siyasi sistem say diğimizi» söyleyerek kadar iftira yolu saptır. Tam aksine, biz «Kapitalist bir gelişmenin demokratik düzen içinde gerçekleştirilebilmesinin çok güç olduğunu, demokrasının kapitalist olmamak bir gelis meyle çok daha kolay başdaşaca gını» söyleyerek demokrasının sa vunmasının yapıtları ve yapmakfayı.

Hele, «Onbeş Günümlü Notlar» sü tununda yer alan bir yazında ileri sürülen iddialar hazırlı. Notta söyle deniyor: «YÖN, bize yönelik tiği hücumunda, Ekin namusunuğu bakımından da bize sataşmaya teşebbüs etmektedir. Biz bu konuda kendi hakkumuzu konuşmayı usulsüz buluyoruz. Bu konudaki gerçek değer yargısını, okuvucu kitlemizin vermiş olduğunu inanırız. Bununla beraber, bu konu ile ilgili olarak bir başka noktaya degeñelim. YÖN bahis konusu ya zında Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin «Kaldırılmasının» değil, «Sarahate kavuştu rulmasını» istedilini söylemektedir. Şu halde YÖN'in 49. sayısında bu 38 kişilik müfrezenin

Türkler, hâlâ Türkler!

Türkiyede köy eustitülerı kuruur; bozulur; eğitim sefer berlikleri olur; durdurulur; memleketin her yanına yayılmış onbinlerce öğretmenin binbir zahmet içinde savasır, durur; binlerce öğretmen yürüyüş yapar; yüz binlerce çocuk okul ve öğretmen bekler; ortaokulların, liselerin, üniversitelerin bir çok meseleleri var... Fakat bunların hiç biri Amerikan basınında bir yankı yapmaz. Herkes Türkiyede eğitim yok sañır ve Amerikanın göndereceği beş on öğretmenin bu memlekete ögee tim ve aydınlik getireceğini sanır!.

Amerikanın dünyasının «geri memleketlerini aydınlatma» için seferber ettiği «suh kolordusu» nun 38 erinin Türkiyede işe baslayışının fistından daha bir yıl geçmeden Anglo-sakson basında bu 38 kişilik müfrezenin

başarıları hakkında yazılar çıkmaya başlıyor.

Bir okuyucunun bize gönderdiği Observe'de çıkan bu yazılarından biri, her Türk okur-yazarının ve öğretmeninin ibretle okuyacağı bir yazdır. Bu yazuya göre bu 38 kişilik müfrezenin içinde 12 tane kız varmış. Yazar diyor ki: «Amerikan makamları bu 12 kişilik gönüllü kız yerleştirme işini, nazik bir mesele olarak görüyordu. Bura daki suh kolordusu direktörü söyle dedi: «Açıkça söyleyelim, çok endişe ediyorum. Türkler ne de olsa hâlâ Türkler. Uzak yerde yalnız başlarına çifter yerleştirilecek güzel Amerikalı kızların başına çok seyler gelebilirdi.

Fakat, mesutten öğretmen olmayan bu gençler öyle pek te ha

zırıksız degillermiş. Gelmeden öncə, canlarını ve ırzlarını korumak için Judo talimatı görmüşler. Ara dan o kadar ay geçtiği hâlde hiç bir hâdice çekmemiş, kendilerine kimse saldırmamış. Yalnız bu sözde öğretmenlerden bir tanesi, Türk okullarında dayak atmak çok adet olduğu için, erkek öğrencilerden birine o da bir tokat atmış, ama arkadaş kendi suratında mukabil bir tokadın çataladığını görmüş.

Bu «öğretmenler» gelmeden öncə, üç ay Türkçe ve Türkoloji oku muşlar; fakat Türkçe çok güç bir dil olduğundan hâlâ bu dili öğrenememişler. Arada geçen beş ay içinde beş yılda öğrenilecek seyler öğrenmişler. Yalnız güney ve doğu vilâyetlerine kız «öğretmen» gönderilmemiş, günde orada karsılıklı Aşaplarla Kürtler varmış.

Makalenin yazısına göre bu suh kolordusu müfrezenin amacı, Türklerin kafasındaki yanlış bir zihniyeti düzeltmek imiş. Çünkü sadece kadar yazın dediği gibi Türk bayrağı yurtan, sokaklarda kadınlarla saldıran çocuk çağrıyı sarhoş çağuslar yüzünden 15 yıl dir Amerikanın o kadar yardım gören bu memlekette Amerikalılar hakkında yanlış kanaatlar varmış. Bu 38 kişi hem ciddi, hem de

parasızmış. Fakat, bu sun'ı fakirlige inanmayan bazı Türkler «bu işin içinde bir dolap var» diyor mus.

Amerikan makamları Türklerde işbu intiba vermek istiyorlarsa, bu nu yillardan beri Türkiyede yaşa yan misyonerler yeteri kadar verdi. Bunun için bu 38 tane genç göndermeye ne lüzum vardı? Eğer maksat bir kaçı sarhoşça vuşun yaratığı kötü intiba silmek ise, bunun en basit yolu bu sarhoşları oradan çekmekdir. Yapıcakları diğer en makul şey, bu suh kolordusunun mensuplarını, bu tip çağuya biraz eğitim ve terbiye öğretmeye memur etmekdir. Böyle uydurma öğretmenle Türkîyeyi aydınlatmak istiyenlerin, önce kendilerini Türkiye hakkında aydınlatmaya ihtiyaçları olasına gerek.

Fakat bu insanların işleri hakkında yazı yazanlara kız maşa hakkımız var mıdır? Her seyden önce, bu gibi seylerde mülade edenlerimiz, bu milletin hâsiyetine saygı göstermesi lazımdır. Milliyetçiliği sadece böyle işleri peçemek için kullanmak yetmiyor.

The Observer'in yazısı şudur:

Barış Ordusunun

ANKARA — «Burada birçok insan bizim Amerikalı olduğumuza inanamıyorlar.» Türkiye'nin güne yinde küçük bir kasabada, A.B.D. Barış Ordusuna mensup Kaliforniya yahı bir genç adam bunları söylüyordu.

Bu sözler, belki de, genç adamın zannettiğinden daha önemlidir.

Eğer, Başkan Kennedy'nin eseri olan bu dış hizmetler teşebbüsü dahilinde, Türkiye'deki Barış Ordusunun öncülerini tekilden 38 genç adam ve genç kız tutumu, Türklerin «Amerikalı» dendiği zaman gözleri önünde belliren tipten çok farklı bir tip yaratırsa, bu A.B.D.'den ekonomik ve her türlü yardım alan bir çok memlekette te moda olan kuvvetli antiamerikanız dalgasını kurmaya yarayabilir.

15 yıllık Amerikan yardımının süresince, Türk vatandaşının gözü önünde belliren Amerikalı tipi, Türk bayrağım yurtan, Kemal Ataturk'ün heykellerini kuran, sokaklarda kızlarla surma dolas gezen, çocukların kamyonlarla çiğnediği hâlde Türk mahkemelerine gitmeyen, Türk çarşısında bulunmayan nadide P.X mallarıyle mücadele olarak gösteren yapan sarhoş çağuplardan biridir.

Ne kadar ciddi ve gayretli olursa olsun, sadece 38 Amerikalının, koskoca ve problemlerle dolu bir ülkeye fiatalı, fırıldaklı, denizde sürüklenen mantaların kadar teşhisin görülebilir. Fakat, Türkler için, ayda 60 dolarla gelenen, yemeklerini ve alışverişlerini kendileri yapan, otobüs veya bisikletle dolanın ve hatta enehmen çok zor gelen ve pek az enehmen eğrendiğidir. Türkiye konusunda Amerikalılar görmek çok büyük deyişiklikler. Bir Barış Ordusu gönüllüsü bangı: «Türkler, bu işin için de mutlaka bir oyuncu var düşüncesi sindeler» dedi.

Panuk yeten giney bölge Çukurova'da ders veren 2 Barış Ordusu gönüllüsü: «Kadınlardan uzak durduğumuz için bizi ilk oneleri papaz zannediyorlardı» dedi. Bir kisim Türkler hayatlarında ilk defa zengin olmayan Amerikalı görevden müthiş şaşkınlıklar. Kuzeydeki Çelik şehri Karabük'teki bir Barış Ordusu mensubu kız: «Bize borç para dahi vermek istiyorlar, şeklinde konuştu.

Amerikan makamları ilk gönüllü kaflesindeki 12 kızın yerleştirilmesi işini çok nازik bir mesele

Türkiye intibaları

olarak görmekteydi. Mahallî Barış Ordusu direktörü «Açıkça söyleyelim, çok endişe ediyordum. Türkler ne de olsa hâlâ Türkler. Uzak yerlere yalnız başlarına çifter yerleştirilecek güzel Amerikalı kızların başına çok seyler gelebilirdi. Kızlardan biri «Bu oldukça doğru, fakat biz bu raya gelmeden evvel Judo kurslarına devam etti». Hani pek hâzırıksız sayılılmayız» dedi. Türk yedek Barış Ordusu önlümeyle 2 yıl zarfında gönüllü sayısını 38 den 200'e kadar yükseltmek arzuundadır. Güneydeki seak kanalı Arap karşımı bölgeye veya Doğu daki yarı feudal Kültür diyanına kızların girmesiyle ortaya ne gibi problemlerin çıkışığı tahmin edilebilir.

Türkiye'deki ilk Barış Ordusu 5 yıllık bir geçişte sahip olacak ve henüz korkulan sevindan hâlde Türklerin vukubulmamıştır. Türkiye'ye gelmeden evvel tam 3 ay sık şekilde Esan ve Türkoloji çalışmalarındır. Burada işe sarılır sarılmaz 5 yılda öğrenmediklerinden fazla sey öğrendiler.

Bu ilk grubun pojuluğu, Türklerin dünyasının en önemli teknik lisansı olan ve bu sebeple Türkiye'de çok aranan İngilizceyi öğretmektedirler, fakat hepoinin beşeri problemleri vardır: 80-90 talebelli sınıfı, ve dünyadan en az disiplinli çocukların Türk çocukların. Bir gönüllü «lütften oturun». «Lütften daha az görültü yapın demekten bir türlü ders vermege başlayamadığından dert yanmışır.

Bir erkek talebeyi tokatlayan bir hocası (dayak Türk okullarında olagandır) karşılığında şiddetli bir tokat yemiştir.

Memleketleri hakkında bilgi sahibi olan zeki ve genç Amerikalılar görevden, Türklerin sağlığı fayda kayda değer. Genç Amerikalılar da bu seviyede dün yayı görmekte ve halkı tanımaktan faydalayılmıyorlar. Barış Ordusu böylece, birçok tâhsili Türk kün köylerden şehrere ve şehirlerden dış memleketlere akmasına önleme faydalı bir rol oynayabilir. Bir Türk politikacısı, ba na: «Bizim de kendimize hâs bir (Barış Ordusu) na ihtiyacımız var. Mâdem ki bir genç kız New York veya San Francisco'dan kalkıp Kayseri veya Konya'da ve ya daha içe bir yerde çalışmağa gidebilir. Türkler de bunu yapabiliyorlar.» dedi.

The Observer, Londra 1963

Barış Ordusu gönüllülerinden bir kişi
Judo da biliyorlar!

Her Aile Ancak

Bir YAPI TASARRUFU Hesabı Açtırmakla Yuva Sahibi Olabilir...

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI

D.A.

**ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ R EKTÖRÜ
VE ESKI MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ'IN
SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ İÇİN VERDİĞI
KONFERANSIN BÖLÜMLERİNİ YAYINLIYORUZ**

Eğitimde Sosyalizm

Türkiye, çalışmaya değer vererek, adalet içinde hızla kalkınabilmesi için muhtaç olduğu yönü tekrar bulabilecek midir? Bu, herseyden önce memleket aydının, vicdanının, aklının ve bilgisinin sesine uyarak cüretle ortaya çıkmasına bağlıdır.

Kemal Kurdaş

Inşan emeği ve zekası sosyalist düşüncenin ışıklarını üzerine döndürüdüğü merkezi noktadır. Bu bakımın sosyalist düşüncede insanın eğitimi ve yetişirilmesi hayatı bir önem ve alâka taşır. Fırsatlığı, gelir ve servetlerin dağılışında adalet ve denge içerisinde hızlı bir ekonomik ve kültürel kalkınma hedefi ile sosyalist düşüncenin, bir eğitim sisteminde bağıcağı hizmetleri beklediği söylenebilir.

1. Eğitim sistemi kabıl olduğu kadar çok adette insana tâhsîl ve terbiye vermelidir.

2. En gelişmiş ekonomilerde bile, eğitim seansasına ayırlabilecek membalar, hepsi bu imkânların diğer yönlerindeki daha yüksek kesin veriminden feragat edilmek istenmez, belli bir ölçünün dışına çıkmayacaklar. Geri kalma memleketlerde ise eğitime verilecek paraların, ihtiyacı karşısında, ne kadar istense dehî, genel de oldukça dar olmasız beklenmelidir. Binaenaleyh bir eğitim sistemi bu dar ve belirli imkânlarından tam verimle azami şekilde faydalananmayı bilmeli dir. Eğitim açısından belirli bir imkândan en büyük ölçüde faydalananmak ancak şunu noktaları sağlamakla mümkün olabilir:

a) Dar eğitim imkânları toplunda, kabiliyetlerin yetişirilmesine hasedilir.
b) Kabiliyetli genç dîmaqlar en ziyade hevesli ve kabiliyetli oldukları sahalarde eğitime tabi tutulur.

c) En ziyade netice verecekleri sahâlarda yetişirilme tutulacak kabiliyetlere, varisli ve gelişmek ihtiyacından olan bir comunitàn muhtaç olduğu yönde bilgiler verilir.

20. asır medeniyeti bir teknik bilgi medeniyetiştir. Bu bakımın sosyalisti bir düşüncede eğitime sisteminin temel vazife lerinden biri, kabiliyetli dîmaqlara en soñ buluşalar ve gelişmeler içerisinde teknik bilgiyi vermek olmalıdır. Böyle bir açıdan incelegindi takdirde kâsiksız bir kapita list rejimin (bu tip toprak kapitalizmi, tîcari veya sînai bir kapitalizm olabilir) eğitimin ideali ve eğitim tutumu ile sosyalist hedefli bir sistemin eğitim tutumu arasında temel farklar olduğu kolayca görülecektir.

Babadan oğula büyük servetlerin intikâl etliği ve millî gelirin önemli bir hissini küçük bir zümre elinde toplandığı bir cemî yette bu mutlu zümrenin eğitiminden daha çok kültür ve zaraflı beklediği söylenebilir. Varlıklı bir çocuktan edebiyat, tarih bilmesi, okurup kalkınması, güzel konuşmayı öğrenmesi, müzikten ve resimden anlaşması ve

dans etmesi istenir. Sosyalist düşünce ise geniş kütüpleri sür'atle kalkındırma gayesi de olduğundan kıymetli imkânları böyle bir lükse israf edemez. Sosyalist düşünce tek nik bilgili geliştirerek sür'atle neticeye gitmesini bekler.

Eğitim sistemimiz

Eğitim sistemimizin büyük zaafı, noksantal ve yetersizlikler dolu olduğu görülmektedir. Beş yıllık piâna göre 1963 yılında İlk eğitim çağındaki nüfusun ancak % 73'ü, orta okul çağındaki nüfusun ise ancak % 19.1'i okula gidebilmek imkânına kavuşacaktır. Lise seviyesindeki okullarda okul çağındaki nüfusun 1963 yılında ancak % 9.3'ü okula gidebilecektir. Aynı yıl içinde yüksek öğretimde bu nisbet okul-cağı nüfusunun % 3.3'ü olacaktır. Teknik Yüksek Öğrenime devam eden öğrenci adedi okul çağının daki nüfusun ancak binde altısını kavramaktadır. Genel yüksek öğrenimde ise aynı nisbet 2.7'dir. Bu rakkamların belirttiği gibi, ilk okul seviyesindeki bütün nüfus eğitime tabi tutulmadıktan başka, orta okul seviyesinde okuma çağındaki nüfusun ancak 1/5'i; lise seviyesinde 1/10'inden azı eğitim imkânlarından istifade ettiler. Eğitim sistemimizde kabiliyetlere göre yünlâme ise hiç mevcut bulunmamaktadır. İlkokulu bitiren bir öğrenci herhangi bir kabiliyet testine ve araştırma tabi tutulmadan sile mutibîn telkin ve kendi sezileri ile, ilerde de belirli ceğî gibi, imkânların müsaadesi nisbetinde orta eğitim seviyesinde bir okulu kendisine seçmektedir.

Eğitim sistemimizde bütün kabiliyetlere ve gençlere fırsat eşitliği vermek bakımından durumu daha tatmin edici değildir. Köylerimizin 1/3'inde İlk okulun dahi bulunmadığı anlaşılmaktadır. Binaenaleyh bu köylerde yaşayan kabiliyetli ve varaklı, az ve orta varaklı ailelere menşüp bütün çocukların İlkokul eğitimi dahil görememek, bu nisâktan istifade edememek durumundadır. Bu köylerde ancak varaklı ailelerin çocukları komşu köy, nahiye veya kasabalara giderek İlköğretimden istifade edebilirler.

1961 ders yılı itibarıyle Türkiyede 138 Lise ve 543 Orta Okul mevcut olduğu; öğrencilerin 507'sinde lisensin, 119'unda Orta Okulu, nahiye 862'inde Orta Okulun

mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Şu halde göre, köylerin tamamında, nahiye 95'inde 11 koku 1 dan me zum olan öğrencilerin Orta Okul eğitimini görebilmek fizere civar ilçelere veya İl merkezlerine gitmesi gerekmektedir. Dıştan görünüşte Orta Okullarımız ve onu takiben liselerimiz parasızdır. Fakat açıkça görülecektir ki, biiiiin köylerle, nahiye 95'inde ilk okul tâhsilini bitiren öğrenciler orta okulu görebilmek fizere civar ilçelere ve İl merkezlerine giderek bir masraf iftiyar etmek zorundadırlar. Binaenaleyh, onların bakımından orta okul, parayı gerektiren bir yerdir. Bu şartlar altında biiiiik köylü ve nahiye nüfusuna mensup kabiliyetli ve varaklı bütün gençlerin, hattâ az ve orta gelirli ailelere mensup çocukların orta okul tâhsilinden mahrum kaldıkları kabul edilebilir. Bu grupta genel ancak yüksek gelirli mahdut birkaç ailenin çocuğu İlk okulun listede bir eğitime kavuşmak imkânına sahiptir.

Liseler bakımından durum buna benzer sekildedir. İlçelerin % 95'inde lise mevcut değildir. Tabiatîyle lise, nahiye ve köyler için bahis mevzuu dahi olamaz. Binaenaleyh, İlçe merkezlerinde orta okula tâhâkâli gidebilmek imkânını bulan —ki İlçelerin % 25'inde orta okul bulunmadığı anlaşılmaktadır— öğrencilerin pek büyük bir kısmı liseye devam imkânını bulamıyorlardır. Lise mevzuunda eğitim imkâni yine ilerlerin nisbeten daha yüksek gelirli zâm resi ile ilçeye ve nahiye 95'inde öğrencilerin çocuklarına bir liseye girebilmek imkânını vermek ve ne kadar kabiliyetli olursa olsun varaklı çocuklar elenmeyecektir. İlk okulu bitiren varaklı çocuklar için tâhsillerine devam bakımından iki imkân mevcutur:

Birincisi, parasız —yatılı— imtihana gitip, parasız —yatılı— olarak orta okul ve liseye devam edebilmek;

İkincisi ise İlk Öğretmen Okulları ve bir kusum Sanat mekteplerine yine parasız —yatılı— olarak girebilmek imkânlarını arastırmaktır.

Kabiliyet israfı

Bugün için ortaokul ve liselerde parasız —yatılı— okuyabilmek imkânı son derece dar bir çerçeveye içine sıkışmış bulunmaktadır. 1960 — 1961 ders yılında orta okul ve lise seviyesindeki 352.000 öğrenciye mukabil sadece 1245 adet parasız —yatılı— imkânı olduğu anlaşılmaktadır. Şu halde,

orta okul ve lise seviyesinde parasız —yatılı— okuyabilecek öğrenciler, bu okulların devam eden kütlenin içinde dördünden de az bulunmaktadır. Şayet işaret olan çihet, orta okul ve lise sistemimizin varlığı —yatılı— öğrenciyeye parasız —yatılı— imkânını vermekten doğan durumun, geçen 30 yıl da pek büyük ölçüde fakir öğrencinin aleyhine değiştiğidir. 1934 — 1935 yıllarında orta okul ve lise seviyesindeki 35.000 civarında öğrenci adedinin % 10'unu yakın bir kısımın parasız —yatılı— okuduğu anlaşılır maktadır. 0 yillarda parasız okuyan 2500—3000 çocuğa mukabil bugün ancak 1300 çocuk parasız —yatılı— sisteminden istifade edebilmektedir. Parasız —yatılı— çocukların lise ve orta okuldaki öğrenci kütlesine nisbeti de % 10 civarından binde dört seviyesine düşmüştür.

Bugün için varaklı İlkokul mezunu öğrencilerin tâhsile devam edebilmek imkânı daha ziyade öğretmen okulları ve sanat mekteplerinde mevcut bulunmaktadır.

Fakat bilindiği gibi, bu okullardaki imkânlar da mahduttur ve buralardan mevcut olacak çocuklara da Üniversite tâhsili ne gidebilmek yolu kapandır. Böylece eğitim sistemimiz, bir tarafından her kademedede varaklısı fakat kabiliyetli çocuğu bünyeden atarken, diğer tarafından da güç belâ bu bîn yeye girebilmiş çocukların Üniversiteye veya dâha üst kademeye geçip kabiliyetlerinden cemiyete tam verimi verebilmekten aksaklığı mevcuttadır. Bu tahâlî biraz daha ileri götürüllürse görüllür ki, eğitim sistemimiz Üniversitelerde genellikle ancak İl merkezleri ve İlçelerin varaklı ailelerinin çocuklarını ahp, sevkettir. Bunun yanında, Üniversitemiz bakımından fırsat eşitliğini hâledar edici bir başka ve daha acı bir durum da mevcut bulunmaktadır: Üniversitemiz hâlen İstanbul, İzmir, Ankara ve Erzurum'da olmak üzere dört merkezde toplanmış hâldedir. Üniversitemizde alınan harçlar yılda 50 - 60 T.L. gibi hemen bir hiç mesabesindedir. Binaenaleyh, Üniversitemizdeki eğitim de aşağı yukarı parasızdır. Ancak, hemen görülecektir ki, bu parasızlıkta, esas itibariyle Ankara, İstanbul, İzmir ile Erzurum şehirlerinde yaşayan ailelerin lise mezunu çocukların için doğrudur. Bu gençler Üniversite giriş imtihâlını kazanabilirlerse ailelerinin yanında Üniversiteye devam edebilmek imkânına sahiptirler. Fakat bu dört şehir dışındaki İlçelerde ve İl merkezlerindeki lise mezunu gen-

İşümüz bu açılarından ince ve teknik bir elemeye tebi tutulmak ihtiyacındadır. Bir iktisat işi olan bu mevzuda burada ayrıca sahisi bir müthalâa serdi uygun görülmemektedir. Ancak lise mûfredat programları üzerinde, ekonomik bilgi açısından, su kısa mûsahedeyi yapmak fâdesiz olmamıştır. İktisaden geri kalmış demokratik bir menü leket olan Türkiye'de temel iktisadi ve mali bilgiler halka yaymanın zarureti aşkarıdır. Buna rağmen liselerimizde geniş zamanlar mesâlî Edebiyat ve Tarih'in geçmişte ait geniş ansiklopedik ve ölü bilgileri üzerinde vitirildiği halde, lise mezunu gence temel bir iktisat anlayışına yetecek bilgiler verilmemektedir.

Kaliteli öğretimde içincî unsur, yeter adette ve iyi donatılmış laboratuvar ve kitaplığı olağandır. Verilen bilgilere göre 1961 yılında 158 lisenin 65'inde Fizik takımı, 123'ünde Kimya takımı, 113'ünde Biyoloji takımı mevcut bulunmuyordu. Aynı yıl da 543 ortaokulum 208'ının Fizik takımı 493'ünün Kimya takımı, 503'ünün Biyoloji takımı yoktu. Kitaplıkların durumunun laboratuvarlardan daha ümit ve neşe'ye verici olmadığı anlaşılmaktadır. Yersizlik, ve bu sahaya ayrılan paranın mutlak kifayetsizliğinin, burada en büyük rolü oynadığı söylenebilir. Verilen bilgilere göre Türkiye'de son on yılda orta eğitimde bir okulun yıllık kütüphane ödeneği 125 lira civarında olmuştur.

Sınıf durumuna gelince, öğrenci mevcudu 1961 yılı itibarıyle 50'ün üzerinde sınıf sayısının, ortaokulun birinci sınıflarında 1432'i, ikinci sınıflarda 1 013'i, üçüncü sınıflarda 564'i; liselerin birinci sınıflarında 502'i, ikinci sınıflarda 202'i, üçüncü sınıflarda 63 adedini bulduğu anlaşılmaktadır. Ortı öğretimde eğitim kalitesi üzerindeki müşahedelerimiz kısaca özetlenirse denilebilir ki, bu seviyede öğretmenin ihtiyacının % 60'a yakını bir kısmı: Fizik Matematik, Kimya gibi kritik mevzu'larda öğretmenin ihtiyacının ise daha önemli bir kısmı karşılanmamış haldedir. Laboratuvar imkânları vok denecek kadar azdır. Kütüphaneler boş birer yerden ibaret kalmıştır. Sınıflar çok kalabalık ve gayri sîhi şartlar altındadır. Liselerimizde 16'sının, orta okullarımızın 30'unun ise bahçelerinin bile olmadığı anlaşılmaktadır.

Universiteler

Universitelerimize gelince, yukarıda büyük yetersizlikleri belirtilen orta eğitimze minine dayalı bir üniversite tâhsili hakkı da da çok ciddî şüpelerin beslenmesi tabii karşılanmamadır. Bumun yanında fazla tercihlerin girmeden, Üniversitelerimiz üzerinde de su birkaç kısa müşahede kaydedilmiştir.

1. BUGÜNKÜ maaş sistemimiz, en kabi yetelli Üniversite mezunarının asistan olarak Üniversite öğretim kadrolarına girmesini teşvik etmemektedir.

2. Maaşların kifayetsizliği Üniversiteler akademik mensuplarını, dar geçim imkânları biraz olsun genişletebilmek endişesi ile, sık sık dışarıda ek iş aramaya zorlamaktadır. Bu halin öğretim işyesinin yeter kifayette setişmesinde kısıcı bir tesiri olmasından endişe edilebilir.

3. Üniversitelerimizin bugünkü idare sistemi, akademik personelin çok değerli zamanlarım ufak idari işlerin tartışıması ve hâlinde geniş ölçüde israf etmek istedidir.

4. Üniversitelerimizin hem kitaplıklar hem atölye ve laboratuvarlar bakımından arzu edilen bir yeterlik ve kalitede olmamıştır. Sık sık müşahede edilmesektedir.

5. Üniversitelerimizde genellikle sınıflar farklılığı ölçüde kalabalıktır.

6. Üniversite öğrencilerimizin pek büyük bir kısmı bir garip lisansı hakkıyle va kif değildir. Bu hal öğrencilerin bilginin esas membanası miracatam önlüyor. Üniversitede çok defa öğretimin yalnızca hocanın ders notlarına bağlanması neticesini doğurmaktadır. Bu da ufkı daraltmaktadır, öğrencilerin mukayeseli bir görüş elde etmelerine imkân bırakmamaktadır. Aynı halin fen ve teknolojideki yeni gelişme ve değişimleri takip et de yetersizlikler doğurmasından endişe edilebilir.

Nerede yanıldık?

Buraya kadarki izahat özetenirse debilir ki, eğitim sistemimiz Türkiye'de adil ve hızlı bir kalkınmaya destek ve yardım olsamak bakımından geniş yetersizlikler içerisindeştir. Bu nedenle böyle olmustur? Eğitimcilerimiz çok defa eğitim sisteme

Anlaşılmayan Doğu Gerçekleri

Halkatelerden uzak olarak, doğuya ve Doğuları iftira yağmuruna tutan milzevirler muskadan, iftilirken, seyten ve seyliten bahsederek gerçeklere yanaşmamaktadırlar.

Gerçekleri sevmek her Atatürk'ü gibi bizim de vazifemizdir. Zira günlük olayların izli bu insafsızca isnatları aydınlatır kamusundayız.

Anayurt: Anadolunun Munzur Dağlarının sarp tepelerinin bekçiliğini yapıyoruz. Hayat seviyemiz Organizma canlılığının idamesidir. Cep delik, içinde para yok. Kapalı aile ekonomisinde geliş faslı zıfr. Gider kasımlı malum. Sofradan yarı tok kalkıyoruz. Bir sonraki gününe ihtiyaçları için gece huzur içinde uyuyamıyoruz. İşkili uyuklalarımız hayvan gevşeleri içinde dört duvar arasında uyuyoruz. Konforumuz: dört kişi keçi peşine altı çoban yormak, verimsiz bir dağ bayırına on kişi ile emek harcamak, ayran suyu - kuru çökeleği ve acı soğan ekmeğe katık yapmak ve bunu da en büyük nimet saymak, sırtında şal, ayağında çarık, aydınlanma - ısmâma ocakta yanın odun, taşınma deseniz tabanlara kuvet, sîihat deseniz «Tabiat Ana'dan» merhamet dilemek kaza merkezinde doktora savcısı, orta tedrisat öğretmenine hasret, nâqârichtan inliyerek ahirete gidenlerle râmet... Bu koşular karâssında «Deniz düşen yılana sarılır» misa li, hastalanın bir kimse bu müzayaka içinde doktora gidebilir mi? Yol parası yok, tedavi için para yok, para kazanmak için iş yok iş yapmak için şart yok. Yokluğun insanlara getirdiği korkunç belâları bizi tabiatla yalırtmaya mecbur ediyor. Manevi duyguları takviye yönünden nîska ve iftîrlî - bîle bîle - bag vurmağa zorlanmaktadır. (Telkinin tedavide mihiim rol oynadığı muhakkaktır). Zaruretlerein doğurduğu boş timlere has vurmasında suçlu muysa? yoksa Demokratik nizamim, 9 Temmuz Anayasasının nimetlerinden faydalananmasını bilemediğimiz içün iptidai mi anlaşıyoruz?

Yukarıda kısaca izahı yapmıştık bugine kadar çözülmüş sayısız dertlerimiz yatanın bîlînfügine, Ulu Milletimizin selâmetine, Millî Birlik ve beraberliğimize kurban ederek yine bu uğurda gerekirse acı meşakkatlara katlanacağız. Bu durumu harp cephelerinde olduğu kadar siyasi alanda da Ispat etmişdir.

Biz Doğu'lu olarak, Atatürk'üllerinin, insan haklarının, vatandaşın hukukunun, Millî Birlik ve kardeşçe yaşamının meftunu olarak bu gerçeklerin müdâfâsiyiz. Bu vazife her ülkiceyi va-

mimizin saklanamayacak kifayetsizliğini, eğitimi alanna -diğer memleketcilere kıyasla- millî gelirden pek az hisse ayrılmış; geçen 20-22 yılda memleketin maruz kaldığı devamlı enflasyonlarla öğretmenlerin hayatı seviyesinde vukua gelen zorakı döşülerin ve diğer genel olarak psikolojik faktörlerin öğretmenlik mesleğinin eski itibârını zedelemesi ile izah etmek temayıllî dendirler. Fakat bu izahlar ulcin millî gelibden eğitime az para ayrılmakta olduğunu söyleyerek kutsal mevkii kaybettigini, hattâ surâda burada dövülmeye âyık görüldüğünü izaha yetmez. Bu durumur temel olus sebeplerine inmek lâmidür.

Türkiye, geçen 22 yılda bir menfaatleri kâğıtma firtınası içinde cemiyetin adil ve sîratlı gelişimini temel faktörlerin üstesinden getirmiştir. Büyük Atatürk'ün «întiyâzâz» sınıfı bir kitle yaratmak yolundaki temel anlayışının yöndi kaybedilmiştir. Gerçi zaman zaman bu yöne tekrar dönüs içün ümit verici işıklar parlâmtır. Eğitim Bakanı Yücel'in liderliğinde, «klassikler serisi»nın dâlimize mál edilmesi ve hîmanîzma hâreketi; köylü içinden seçilen gençleri yetistirerek onları eflî ile kâye bilgi ve teknîgi sokmak felsefesine dayanan «kövî ensîtîlerini geliştirmek» teşebbüsleri, böyle işıklar olarak zîr edilebilir. Fakat bunları da uzanı parlayamamış, tekrar temel hedet ve felsefedan sâsîlmıştır. Yönüne kaybedilmesi hiç şüphe yok ki sâde eğitim alanına münhasır değildir. Ekonomik ve içîlimî hâyatımızın her sahâ ve mîsesesinde benzer bir dağılma olmuştur. Yapılacak incelemlerin, bunları kolaylıkla ve bütîn açıklığı ile belli olacağına eminim.

Türkiye, çalışmaya değer vererek, adaleti içinde sîratle kalkınabilmesi için muhtaç olduğu yönü tekrar bulabilecek midir? Bu, herseyden evvel memleketin münevverîhâlî, vicedanî, aklînî ve bilgîsinin sesine uyarak cesaretle ortaya çıkmasına bağlıdır.

(1) 37 İmam Hatip okulu da dahildir.

(2) Bakınız: Reprint from Statistical Abstract of Israel, 1961, No. 12

Ministry of Education and Culture
Government Year Book 5722 (1961-1962)
Section: Ministry of Education and Culture, pages 3 and 8.

tandasın parolasıdır. Dr. Seren bizî düşman olarak telâkki ediyorsa mîdâfî-îlîğini yaptığınız ilkelere, zincirin acı yaraları, ülkücülerin de ve 27 Mayıs'ı da düşmanıdır.

Biz Doğu'lu olarak; işkîlîm, faşistlerin, mazînî acı yaraları eşâyelerin düşmanızdır. Dr. Seren tarifimize mensup ve o zihniyeti - assınuza bîlik ve beraberliğimizle muhalî olarak - hortulanlardansa, düşmanlığımızdan hakikaten endişelensinler.

Biz Doğu'lu olarak; mürtecillerin, hümârların, kardeşçe yasa-mâma çamur sıçratmaların, mîlîyetçiliğinde bize şüphe kaptırınanlar düşmanızdır. Dr. Seren bu tipten kişler ise kendisine düşman olduğumuzu söylemeği millî bir vazife addederiz.

Biz mütevekkîl insanlar olarak kendi kaderimize terk edilmişsizdir. En ilkel vasıtalarla «Toprak Babalarum» yaricâ olarak - surf kendi menfaatlerici icabî - tahsis ettileri toprağı esle yip, 9 - 10 nüfusu alle toplumumun geçimini sağlamaya çalışarak bir ömrü heba ederken, karm toplumundan ne yapmak, nasi hareket etmek, rotasını kaybeden sarhoş kapitan gibi Dr. Seren de yârek acıttı halimizî çaresi bususunda susaren, münbit toprakları ellerinde boş bırakıp, memleket ekonomisine darbe indiren sümürgeçileri, mîdecileri ve egoistleri himaye ederken, babalarum kesesîlyî gibi milyonları çekip ceplerine indiren, bu vatam çiftlikleri gibi çahstırıp sömören hak ve hukuku şîne medenî midelerine indiren despot idare mensupları için af! af! dîle bagurken, onları elinde hırsız feneri rolini oynayanlara merhametlerini bahşederken, Millî Birliğimiz «yurita sulh, ci-handa sulh» ilkesine edebî düşenimize leke getirerek «Doğadaki kurtler bizim düşmanımızdır» şeklindeki çapkan ifadesi en sakın kafalarla bîle şüphe kaptıracak kadar çirkindir.

Sosyal hayatımıza ilk tutan 27 Mayıs yaricâ ve yaşıtlardan, Büyük Meclisin şerefiyle yerine, sefalet bataklığından inliyerek hâkîyîyoruz: Doğu Anadolu dertlerinin, çözülecek probiemlerinin yârek parçalayıcı hallerinin, merhemlenecek yaralarının günde gelmişit. Hükümetimizde alâkalırmı İslâyâkla beklemeyiz. Bumun yanında ilgiliilerin de «Komünizm Ålemine» komşulugumuz göze alınarak kader birliği yapmış insanlar arasında nîfak sokmak, irkışım savunmaklığı açısından birlik ve beraberliğimizle hâle getirenlere sunuluyt davranışlarından blâgâne kalmamalarını bîhassa istiyoruz.

Dr. Seren ve onun hemşârlarına teessîrlarını bildirir, temsil ettiği büyük vazifenin ruhuna sadık kalmalarını asıl topluluğumuzu (Doğu'lu Türk vatandaşlarınıza) savurduğu isnatlardan teedîlî duymasını hatırlatmayı vazife sayarız.

Nâzîmiye'nin Büyükyurt Köyü Gençleri

Ali DAĞDEVİREN, Yusuf YÜKSEL, Hüseyin YILDIZ, Binali AKDAĞ, Ahmet GÖKTAS, Ali BOZDAĞ, Ali ÇAKIR, Kamer BAYIGIT, İspî İŞIK, Hâdr AYDEMİR, Lütfü SARİÇEKE, Veli GÜNDÖĞDU, Musa DURGUN, Kamer OGÜZ, Ahmet UZUNDÂG, Ali AYDOĞDU, Cako FEDAI, Hassan İŞIK.

REKLÂMLARINIZ İÇİN

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi Nu. 1 İstanbul

Telefon: 22 43 84 - 22 43 85 Telgraf Adresi: BASINKURUMU

Subeler

İstanbul	EE
Ankara	EE
Eskişehir	EE
Adana	EE
Bursa	EE
İzmir	EE
Erzurum	EE
Erzincan	EE
Konya	EE
Zonguldak	EE

Dış Muhabirler

İ. B. D.	İsviçre
Almanya (Federal)	İtalya
Almanya (Demokratik)	Japonya
Avustralya	Lübnan
Australya	Macaristan
Belçika	Norveç
Bulgaria	Pakistan
Cekoslovakya	Polonya
Danimarka	Portekiz
França	Romania
Hollanda	Yugoslavya
İngiltere	Tunusistan
İspanya	İsrail

200 yıldır neden bocalıyoruz?

Niyazi BERKES

IX - CHP, ATATÜRKÇÜLUKTEN NASIL UZAKLASTI ?

Devletçilik politikasının başarısızlıkları

Ulusal kalkınma yolu olarak devletçilik siyasetinin, geçen yazda özetle düşümlü başarılarına rağmen, neden bugünkü Türk toplumunun hâlâ gelişmemiş memleketler kategorisinde bulunduğuunu, neden bugün ekonominin borçlu gönülmeden, dış yardıma muhtaç olmadan yürümez hâle geldiğini, hatta neden Tanzimat - İstİbat - Meşrutiyet devirlerinin anlatımı hallerine benzer durumlar meydana geldiğini bugün herkes hâdîolarak soruyor.

Salt ekonomik açıdan baktığımız zaman, geri kalınmış bir memleketin ekonomik seviyesini ileri toplumlar seviyesine yaşıtmakla yüksektmek demek modern üretim araçlarını ve usullerini yenilemek, kaynakları ulusal ekonominin gerçeve içinde işletmek, nüfusun büyük coğuluğunun (bizde köylü ve işçi) gelirini, yaşam seviyesini, satın alma kudretini yükseltmek, bunları yoğunluğa düşürerek değil artırarak yapmak demektir. Üretim kapasite ve seviyesi açısından bakıldığımız zaman iki plan devrelük devletçiliğin bii yük bir ilerleme kaydetmediğini görürlür. Sanayi yatırımları iş hacminin artırmışsa da üreticilik seviyesinde gerçek bir terakki sağlanmadı. Saniyede izafî hasila ve emek artışı oranı hemen hemen aynı kaldı. 1940'lara gelindiği zaman yıllık hasila, sanayi alanında geçimini kazanan nüfus başına ulusal - arası - birim ölçülerine göre gelişmiş memleketlerin seviyesinin çok altında kalmıştır. Daimi işçi ücretlerinin çok düşük kalmasına, emek değerinin çok ucuzluğuna rağmen, üreticilik seviyesinin düşük veya yükselişinin çok ağır olmasından, üretim maliyetleri gelişmiş memleketlere nazaran çok yüksek kalmış, bu da halkın yaşamının hayat standartları üzerinde düşük kalmasına tesir etmiştir. Ulu sel gelirde ancak hafif bir ilerleme oldu. Gelişmemiş memleketlerde gelir artışının tâyininde nüfusun coğunuğunun (özellikle köylü ve işçinin) ortalamaya gelir seviyesi önemli bir rol oynar. Çünkü bu memleketlerde azınlığın gelir seviyesi ile coğunuğun gelir seviyesi arasında tersine ve çok derin bir oran farkı vardır. Devletçilik devrinde ve sonrasında, millî gelirde tarımın payı azalmış olmakla beraber, ta rımsal gelirin adam başına düşüklüğü bütün nüfus ortalaması adam başına gelir seviyesini düşürmüştür. Yekün toplum sal gelirdeki ilerleme asla olduğuma göre, nüfus başına ortalamaya gelir seviyesindeki artıç önemiz denecek derecede az olmustur. Bu artıç paralel olarak nüfusun artması bunu hemen hemen sıfır indirmiştir. Bu, bütünsel gelişmemiş toplumlara özgü bir özellikle. Devletçilik deneyti, gelişmemiş memleketlerde ulusal gelirin % 5inden fazlasının yeniden yatrıma konulmayacağı sanışını yalanlamış olmakla beraber bu, yoğunluğunu seviyesinin aleyhine olmak şartıyla mümkün olmuştur. Bu, bir süre tahammüllü edilebilir bir durum olmakla beraber, yaratılan ekonominin tutunmasının şartı olacak kadar devamlı bir özellik hâline geldiği takdirde orada halkın coğuluğunun kalkınmasından bahse dilemez. Yiyecek yoğunluğunu bakımından hafif bir ilerleme olmuşsa da bu da gelişmiş memleketlerin çok altında kalmıştır. İstatistiklerin gösterdiği ortalamalar, gene aynı coğuluk - azınlık farkı yüzünden büyük coğuluğun gösterilen seviyede yoğunluğunu ifade etmez.

YÖN, 13 MART 1963

sama, yoğunluğunu aleyhine olmak şartıyla bütünsel olumsuz bir kalkınma olmuştur. Bu da, devletçilik tezinin ana iki amacından birine zıt sonuc verecek niteliktir.

Acaba bunlar devletçilik siyasetinin bazı teknik hatalarından mı ileri gelmiştir? Acaba politik değişimlerin, meselâ İktiadın Halk Partisinden Demokrat Partiye geçmesinden mi ileri gelmiştir? Yaklaşık bunlar, devletçiliğin uygulanmadan yatan bazı özelliklerin, büyüle büyüle esas a'maca zıt sonuçlar verecek hâle gelmesinden mi ileri gelmiştir? Devletçiliğin iki amacı, Türk toplu manu ileri bir toplum olma yoluna koyma işini, (a) ekonomik kalkınma yolu ile yavaş yavaş değiştirmeye ve (b) geçici toplumun sınıfları arasında bir bütünsel ilerlemeye sağlayacak şekilde yapma olduğuna göre bugünkü durum tamamıyla bunun ziddi değil midir? Acaba, beklenen gelişme çok ağır, toplumu değiştireniyen, ileri bir toplum hâline getirme derecesine gelebilen bir gelişme olarak kalkınmasından mı bu böyle olmuştur?

Amerikanın beyaz filleri

Devletçilik aleyhine ileri sürülen görüşlerden birine göre, başarısızlığın başlıca sebebi sanayi kalkınma planlarına uygunluğundaki hatâlardır. Teknik tarzlarda birçok hatâlar işlemiştir. Kurtasiye cılık, yattırımlı sermayelerinin gestile proje lere yanlış dağıtılmış, sanayi yerlerinin seçiminde hatâlar mahsullenin memleket partilârlarına uygun olmaması, mamûl maddelerin kalite düşüklüğü, elâzârlar ve bazı hâllerde ham maddelerin dışarıdan temininin yarattığı hatâlar ve saire gibi birçok teknik hatâlar zikredilmiştir. Devlet idaresinin de çalışanların çoğunun klasik ekonomi, maliye, eğitim, idare alanlarında kalkınma programının teknik leşaplârına rasyonel bakımdan uymayan usulleri bellemiş olmalarının da belki rolü olmuştur.

Devletçilik aleyhine teknik yönenden en kuvvetli tenkitleri yapanlar bu işlerde çok usta olan Amerikalı gözlemcilerden gelmiştir. Türkiye'nin tarîhî ve toplumsal şartlarını pek iyi bilinen uzmanlar 'bezâf' adını taktikleri hatâları işler görürler ve bunlar hakkındaki tenkitleri, devletçiliği artık bir tarafa atmağa kararlı demokrat ve liberalere 'ilâhi hikmetler' olarak gelmeye başladı, bunları devletçilik ve plâncılığın aleyhine deliller olarak ele aldılar. Halbuki bu hatâlar, devletçilik kendisinde kökü olan seyler değildir. İleri memleketlerde bile (kapitalist veya sosyalist) teknik ve hâlâ ekonomik hatâlar işlenir. Amerikalıların kendileri Türkiye'de az mı 'bezâf' filâr' dikkimlerdir? Bütün dış yardım işinin kendisi başlı başına ekonomik bir 'keyzâf' filâr' değil midir? Hatâlarm varlığı inkâr edilemez; ancak bunlar devletçiliğin beklenen sonucu vermeyişi yorumlamaya yetmez.

Geleneksel

yapı değişmedi

Daha önemli olan ve devletçiliğin temelindeki tezin kendine zıt sonuçlar verecek şekilde uygulanmadığını bize daha iyi açıklayacak olan hatâlar, onun toplumsal yanlarını ve etkilerini incelediğimiz zaman meydana çıkar. Bunlar, devletçiliğin uygulanmadan şartlar altında, smacma erişimiyin sebeplerinin daha şüñullü ve daha derin sebepler olduğunu gösterir.

Devletçiliğin toplumsal etkilerini test etmek için sadece bir iki ölçütü almak yeter. Devletçilik programının uygulanması sonucunda toplumun meslek yapısında önemli değişiklikler olmamıştır. Târîhdaki çalışan nüfus arası, bütün nüfusun % 80'ini teşkil etmeye devam etti.

Saniyede çalışan nüfus oranında hafif bir terakki olmakla beraber, bu oran % 8'i geçmedi. Nüfus başına ortalamada bu terakki redîkal bir değişiklik teşkil etmek kadar önemlidir. Saniyede çalışan nüfusu norâm bile meslek yapısında temelli değişimne olduğunu göstermez; devlet sektöründe kullanılan işçinin çoğu yanköylü olarak kalmıştır. Meslek yapısında ki bu değişikliğin azlığı ile mîtenâsi o larak şehirlemede gerçek anlamıyla bir gelişme olmamıştır. Tarım üreticiliğinin artmamış olmasının yüzünden, pek az emek gücü fazla hasıl olmuş, pek az tarım sal kolun sanayi alanına geçiş olmasına sebep olmuştur. Büyük köylü yâşları köylerine bağlı ilkel üretim şartları için de muhlanıp kaldular. Hatta denebilir ki Tanzimat devrinin sanayi ve ticaret gelişmelerinin şehrîşâne tâsirine tesiri, nisbetler gözetilmek şartıyla, daha kuvvetli olmuştur. İstanbul, Selânik, İzmir, Zonguldak, Samsun gibi yerler daha hâli ve esasî şehirlemede değişimlerine uğramışlardır. Geçen harp yıllarından itibaren birçok şehirlerin gepeçevre gecikondularla kugâtlaması sanayileşmenin eseri olmak tanrıziye köy ekonomisinin verimliliğinin nüfus beşkisi altında daha da düşüş olmuşsun eseridir.

Demek ki teknik hatâların ve çok ağır giden ekonomik gelişmenin yanında, toplumun yapısında o toplumu ortaçağ örneğinden çıkarın modern toplum örneğine soğutugunu gösterecek temelli değişimler yaratılmamış olmasının görülmüyor. Bu nüfus devrimlerin toplum üzerinde değiştirdiğini teşiri ne kadar azaltmış olduğunu, hukuk alanından alınan bir misalle canlanabiliriz:

İsviçre gibi Batı uygarlığında bulunan bir memleketten alınan Medeni Kanun, esabat - mücibe âylâşında Mahmut Esat Bozkurt'un anlatıldığı gibi, toplumu değiştirene amaci güden devrimsel bir kanundur. Bu kanunun işteyebilmesi için, bu kanunun menşîindeki toplumsal ortama uygun olmayan ve surî hukuki nitelikte olmayan şartları kaldırırmak gerekeceği meydandadır. Kanun, kendine uyumayan surî hukuki nitelikte müesseseleri kendî yeni hükümleri ile ortadan kaldırırbilir; fakat hukuki nitelikte olmayan müesseselerle re sözü geçmez. Mesela, bu kanun çok karâri evlenmeye, evlenme hâkimâti ile dolayısıyle kaldırılmıştır. Halbuki kanunun uyguşmasından sonra çok yollar geçtiği hâlde, çok-karâri evlenme şekli bütün - bütüne kaldırılmıştır. Kaldırıldı yerlerin başında zaten bu âdet kalmamıştır. Su hâlde bu kanun kendinden beklenen devrimsellî, hic değilse bu noktada, gösterenememît. Fakat, çok-karâri evlenme şeklinin nereerde hangi şartlar altında kalktuğu veya kalkmadığını incelersek, bunun nedendi anlarız. İptidai, kendine - yeter - köy ekonomisinin kadın iş - gücünne muhtaç olduğu yerlerde ve bir de ağılk ekonomisinin hükmü sürdüğü yerlerde çok-karâri evlenmeleri kalkmamıştır. Demek ki devrimci bir kanunun hükmünün sonucu yaratması için ona elverişli bir toplumsal ortam yaratıcaz reformlar, meselâ bu misâlde olduğu gibi, toprak hukuku reformu yapmak kaçınılmaz bir zarurettir. Bu yapılmazsa, Medeni Kanun'un toprak hukuku ile ilgili yanları bile uygulanamaz.

Aynı şeyi, eğitim alanından bir misâl de aydınlatırız. Gene devrimci bir hareketle Arap harfleri yerine Latin harfleri almış. Bunun başlıca amaçları da biri okur - yazarlığı hızla artırmaktır; çünkü modern bir toplum, coğulluğun eahil kaldığı bir yerde gerçekleşmez. Bu devrim sayesinde genel olarak okur - yazarlık oranı artmış olmakla beraber bu, beklenen hızda ve seviyede olmadığı gibi, nüfus şartıyla yeniden düşmüştür.

Fazla olarak, genel nüfusu değil de yâni köylü nüfusu alırsak hemen hemen hiç bir değişiklik olmamıştır. Okur - ya zarûhâ şege toplumsal ortamı yaratacak değişiklikler yapılmadığından coğuluk eski durumda kalmıştır. Bunun yalnız ekonomik hayatı değil, politik hayatı yarattığı sonuçları bugün daha çok elle tutulur, pekâde göriliyoruz.

Şu hâlde, çalışan nüfusunun % 80'î târîmda, bunun büyük kısmı çok iptidai bir tarım ekonomisinde, bütün nüfusun % 75'î köyde yaşayan, şehirleşmemiş, işçi sınıfı teşekkül etmemiş, meslek vâpsi hâlâ ortaçağ meslek dağlâmını andıran, coğulugu okuma - yazmasız ekonomik rasyonel düşünüs yerine geleneksel müesseseleri beslien başıca şartları yerinde kalan, kicasası 'geri kalmış top - lum' olmanın bütün özelliklerini taşıyan bir toplumun şehirlerde yaşayan bir azınlığın kâlik - kıyâfet, sakal - boyuk devrimler ile çağdaş uygarlığa girmiş bir toplum hâline geldiğini kabul etmek mümkün müddür? Batı'da olsun, Doğu'da olsun ortaçağ uygarıklarında bu çeşit farklılıklar, dengesizlikler, meselâ coğulüğün okuma - yazmasız olması normal olan şeylerdir. Bu dengesizlikler olmadıkça bu uygarlıklar ne ekonomik ne de politik hayatı yürüür. Modern uygarlıkta durumu bunun tam tersidir. Ortaçağ yapısı bozulmuş ve yeni uygarlığa göre onarılmamış toplum larda demokrasi toplumu değiştiremez; toplum demokrasiyi değiştirek gördükümüz kâliklara sokin.

Yeni bir toplumsal yapının varlığını gösterecek alanetlerin yokluğundan Türk toplumunun geleneksel yapısında temelli değişiklikler olmadığına hükmetmek zorul olunca, demek ki devletçilikle kâlikma işi salt bir ekonomik tedbirler olum işi değil, onu kolaylaştıracak, hızlandıracak, derinleştirerek ve toplum üzerinde derin etkiler yapacak reformların planlanması işidir.

CHP, sınıf çıkarları emrinde

Osmâni imparatorluğu devindekî kâkinma çabalarının hikâyeyinin sonuna geldiğimiz zaman bunların Kemalist devri me öğrettiği iç ders vardır demîstik (1) gericiliği durdurmak, (2) başka devletlerin kavgalarına bulaşmamak, (3) halkın yoksulluktan kurtaracak ekonomik kâlikma tedbirlerinin müessîrligini sağlayacak toplumsal reformlar yapmak Devletçilik siyaseti bu üçüncü işe yani devletçilik programının gerçek bir kalkınma ve gelişime sağlayacak şekilde müessîrliliğini temin etme işine, daha kısaca toplumsal reformlara neden girmemiştir?

Kemalist devrimlerin yürütülme işini kendi programı olarak benimsiyen Halk Partisi'nin geçirdiği istihâler bize bu sorunun ipuçlarını verecektir. Çıkar - parti olmaktan ziyade devrim - parti olarak başlayan bu parti, özellikle Serbest partinin meydan okuyusunu karşısında ya va yaşa çıkar - zümrelerinin partisi hâlinde gelmeye başladı. Tek partili bir rejimde seçim düşüncelerinin herseye hâkim olduğu sisteme olduğu gibi partinin sınıf ve bölge çıkarlarını temsil eden zümrelerde dayanma zorunda kalması bu partinin rejime destek olacak kütülelere bağıvâlılarından ileri gelir. Bu çeşit bir parti, kendini coğuluk yâşları aynı - liste - tâsirdeki takdirde devrimcilik yâşını kaybeder. Serbest fırka olayı, Halk Partisi'ne kütülelere dayanmadığını, hemen her sınıf halk tarafından benimsenmediğini gösterdi. Bir çıkar ve sınıf parti olmayı

SURIYE

Birlik, Hürriyet
ve Sosyalizm

Oorta Doğunun klasik hükümet darbesi tarifi daha düz ne kadar «bir albay, birkaç zırhlı araba, radyo evini istilâ» şeklinde yapılrken. Irak'taki son hareketten itibaren tarife yeni bir unsur daha katıldı: Jet uçakları. Geçen Cuma sabahı «Şam'da halk jetlerin gürtütlüleri ile uyandı. Sonra silah sesleri ile «birşeyler» olduğunu anladı. Rad yonun harekete geçmesi dana geç oldu Radyo, «Birlik, hürriyet ve sosyalizm» diyerek, yeni Orta Doğu ihtilâllerinin ortak paro'a sunu tekrarladı.

Suriyenin Orta Doğunun en kassisik ülkesi haline gelmesi 1949 yılının 30 Mart'ında 4 albay hareketi ile başlar Albay Hüsnü Zaim, Hinnavi, Çiçekli ve Kallas elbirligi ile askeri harekâta girişip iktidarı alırlar. Albay Hüsnü Zaim diğer arkadaşlarının desteği ile dikta idaresini birkaç avuç tesis eder Ancak arkadaşlarının desteği 14 Ağustos 1949'a kadar süre Hinnavi, Hüsnü Zaim'in düşürülür. Çiçekli ve Kallas Hinnavi'yi desteklemektedirler. İktidarı ele geçiren Hinnavi'nin ilk işi kendisini mareşaf ilân etmektedir. Fakat iktidarı uzun süre, 18 Aralık 1949 da Hinnavi'yi düşüren gene kendisine en yakın olan albay Çiçekli'dir. Çiçekli bu işin dikta ile vürümeyeceğine süvîl bir idareni zaruretine bürstüre icin inanır görünür. Ancak bu inancı uzun sürmür 28 Kasım 1950 de Cumhurbaşkanlığı ile yetinmeyecek bir darbe düzenler dikta idaresi kurar. Çiçekli'nin diktası 1954 Şubat'ın 25'ine kadar devam eder. İdareden memnun olmayan genç subaylar haremde geçmişlerdir. Gene bir sabah radyoya el konur, zırhlı arabalar Şam sokaklarında görünürlar. Mustafa Hanım'un liderliğindeki hareket basarta ulaşır. Bir süre sivillerin Suriye idaresinde rol oynamaya başladıkları farkedilir. Baas partisi faaliyetini genişletir. Ancak bu süre Suriyenin içi çeşitli cerevanların at ovnattığı bir meydan halini alır. Sivil idareni sağdan veya soldan komplolarla karşı karşıya olduğundan bahsedilir. 1957 Ağustosunda Batum

Suriye Sosyalistleri ne istiyor?

Iraqta olduğu gibi Suriye ihtilâlinde de Baas sosyalistleri önemli bir rol oynadılar. Bu bakımdan Suriye Baas Partisi Genel Sekreteri Mişel Eflâk'ın, ihtilâlden bir kaç gün önce Bağdat'ta yaptığı basın toplantısı önem kazanıyor.

Soru — Komünizme karşı olan tutumunu nedir?

Cevap — Bir doktrin ve milletlerarası harçet olarak komünizme karşı hiçbir menfi tutumu yoktur. Birer sosyalist olarak dışişlerimizden bazıları ni borçlu olduğumuz Marksizme hayranlık duyarız. Fakat Arap ülkelerindeki Komünist partileri meselesi apayı bir konudur. Komünist partileri, Arapların birlikte doğu olan hamlesini anlamakta aciz oldukları ortaya koymuslardır. Komünistler ekseriya Arap milliyetçiliğine karşı çıkmışlardır.

Baas Partisi Yönetim Kurulu, iki yıldan fazla zamandır Kasımlı rejimi devrildiği anda, Komünistleri mazrûz kalacakları katlamadan korumak için gerekli tedbirleri düşünmüştür. Komünistler bize minnettar kalmalıdır. Çünkü Iraklı Baas Partisi mensupları prensiplerine uygun olarak hareket etmemelerdi. Irakta çok feci olaylar cereyan edecek ti.

Soru — Suriye - Misir Birliği arasında, Baas Partisi mensuplarının daima kabine duşunda birikan Nâsır'a karşı Baas Partisinin sindikî siyaseti nedir?

Cevap — Bu geçmişe ait bir

konudur. Nâsır hareketi Suriye - Misir birliğinden beri büyük gelişmeler göstermiş ve o zaman ki olayların verdiği derslerden faydalı sonuçlar çıkartmıştır.

Başkan Nâsır ile Baas Partisi arasındaki görüş ayrılıkları, o zamandan beri son derece azalmıştır.

Soru — Burada Baas Partisinin liderler olarak bulunuyorsunuz. 2 Şubat'tan beri Irakta kurulan rژîjimin Baasçı olduğunu söyleyebilir misiniz?

Cevap — Baasçilar, öbür Iraklı milliyetçilerin yanında, ihtilâle büyük yardımda bulunmuşlardır. Yeni Rejim, Baas Partisinin başlangıçta bu rejimin kurulması için oynadığı rol oranmda, Başbuğ nüfusu altına girmelidir. Bize göre, genel olarak Arap ihtilâli, ancak Baasçı bir ihtilâl olarak vasiflendirilebilir.

Soru — Suriyedeki rejîne hak-kinda düşünceleriniz?

Cevap — Bizim için, sosyalizm ile Arap Birliği birbirinden ayrılmaz, yalnız tek bir Arap ülkesinde kurulan Sosyalizm Kasımlı rejiminde olduğu veya bugünkü Suriyede görülmekte olduğu gibi, siyasko ile sonuçlannan tehlîke siyaseti makadır.

Suriye bugün gericiî ve polis le idare edilmektedir. Suriyede

Michel Eflâk

ki rejim, gün geçtikçe kötüye gitmektedir.

Soru — Her Arap ülkesinde, Arap Birliği ile Sosyalist bir rejim birlikte mi gitmeli?

Cevap — Eğer herhangi bir dum Arap ülkesinde Arap Birliği hareketinden önce bir sosyalist rejim kurma fırsatı verirse, imâm sağlamalar sağlanır, sosyalist sistemden Arap Birliği'ne geri çekilebilmesine gerek yok. Çalışmak yerinde olur. Mesela, kurtarılmış Arap ülkeleri olan Misir, Cezayir, Yemen ve sınırlı de Irak, dayanışmalarını kuvvetlendiremek ve bütün alanlarda elbirliğiyle çalışmak zorundadır.

Soru — Petrol meselesi hak-kinda görüşünüz?

Cevap — Prensip olarak biz, Arap ülkelerindeki petrol kaynaklarını tamamıyla devletlesürülmesinden yanayız. Bununla beraber, pratikte böyle bir tedbir, ancak etrafı bir plânlama dan ve kommunal ortaya çıktıığı bütün meseleleri enfine boyuna incedikten sonra uygulanabilir.

Soru — Sovyetler Birliği'nin ve öbür komünist ülkelere, Arap ülkelerindeki faaliyetlerini takiben etmeniz gerekeniz mi?

Cevap — Bize kadar ileri gitmiyor. Böyle bir şart öne sürümiyor. Fakat buna kahrsa bizi bu noktada en iyi anlayıcı Yu-

gostavyadır.

Soru — Nâsır'ın istikrar devrine girer. 28 Eylül 1961 de gene bir askeri hareket ile Birlik bozulur. Suriye bağımsızlığını ilân eder.

Poliçacılara tanınan şans

Suriye halkı diğer bütün Ortadoğu ülkelerinin halklarından daha fazla politik tecrübe edinmiştir. Nüfusun azlığı, tabii zen gönülklerine ilaveten jeografik durumdan ileri gelen ticaret merkezi olma vasıta diğer ülkelerde nazarı Suriyedeki halkın daha erken uyanmasını sağlamıştır. Politik hayat gelişmiştir. Bu gelişen politik hayat içerisinde top rak sahipleri ve sermuyedalar gibi iki hâkim sınıfın menfaatle rini muhafaza etme esası üzeri ne kurulmuş muhafazakâr siyasi partilerin karşısında genç ve aydın kişiler Baas partisini kurmuşlardır. Baas Milliyetçidir. Sosyalisttir ve Arap Birliği'ne taraftarıdır. Bundan dolayı da parti sadece Suriyede değil Orta Doğunun diğer bütün Arap ülkelerinde gelişmiş, taraftar kazanmıştır.

Suriyeden Misir ile birleşmesinde Ekrem Hanuni'nin liderliğinde yaptığı Suriye Baas Partisinin çok büyük rolü olmuştur. Bir süre Birleşik Arap Cumhuriyeti büro metlerinde önemli mevkilere getirilen Bass liderleri daha sonra Nâsır tarafından birer tököye itilince ilk anlaşmazlık ortaya çıkmış, gâyeler aynı olmakla beraber yollar Nâsır'dan ayrılmıştır. 28 Eylül 1961 harekâti başa rı kazandığı zaman işbaşına getirilen Kuzbarî hükümetinin ilk beynâti Baas prensiplerine dayanan bir programın açıklaması şeklinde olmuştur. Birlik zamanında büyük halk küfürleri lehine atılmış adımların hepsi muhafaza edilecektir. Suriye Arap soylarının yolunda ilerleyecektir, ancak özel teşebbüs de yok edilecektir. İşçilerin hakları tanınacak, topraksız köylüler toprak sahibi kılınacak, imkânları olmayanlara topraklarını işlemek için toprak temin edilecektir. Kuzbarî hükümeti yeni bir anayasaya ve serbest seçimler de vadediyordu. Halk ve ordumda büyük kısmı - Nâsır'ı olanlar dahil - memnunlardı. Nâsır'dan ayrılmak canlarını sıkmış olanlar bile «biraz bekleyelim» bağımsızlığı daha iyi olur» diyordular. Suriye'de politikacılara böylesi bir şans daha verilmiş oldu. Anayasası hazırlandı, seçimler yapıldı. Eskişehir «kurt» politikacılardan Nazım Kudsi Cumhurbaşkanı, Dr. Davalî ise başba-

düzenlediği bir hükümet darbesi nin başarısızlığı ortaya atılır. Diğer taraftan Halid Bektaş'ın liderliğindeki komünizm

harekâtsa da genileyemiştir. Bu oranda Suriyeden Misir ile birleşmesi fikri gelişir ve 1 Şubat 1953 de Misir ile birleşen Suriye 3 se

nlik nüfuslu istikrar devrine girer. 28 Eylül 1961 de gene bir askeri hareket ile Birlik bozulur. Suriye bağımsızlığını ilân eder.

kirdilarla ifade edilen tehlikeli bir devrim cüllük olarak anlamlığa bâlaşdır. Atatürk'ün ölümünden sonra Kemalizm öksüz kaldırı; parti çatılarının günlük hizmetlerini görev bir evlilik haline girdi.

Kemalizmin üçüncü yönü olan devletliğin hem ekonomik hem toplumsal yanları astı bundan sonra, ana tezin gerçekleşmesi için zatürü olan şartlara aykırı yoldan gidile gidile devletçilik Kemalizme aykırı bütün sonuçları ile birlikte nihayet Demokrat Partinin nermin ellerine teslim edildi. Bugün gördüğümüz sonuçlar Kemalizmin kısaca anlatlığımız ana programının dâraltılmazı, durdurulması, bozulması, başka yollere çevrilmesi, ideolojik amaçları álet edilmesi sonucudur. Bundan başlıca sorumlulu olan Halk Partisi, son devrinde sona bütün tenkitlerin öteki partide çevrilmesi sayesinde bu sorumluluğu unutturmaya muvaffak oldu. Halbuki, bu partilerin ikincisi Kemalizmin devletçilik anlayışını bozan birincisinin yavruladoğı bir partidir. Özellikle bugünkü partiler hâlde birincisiin büsbütün manasızlaşmasının onun Kemalizm ve devletçilikle bir ilgisi kalmadığını gösterir; çıkar meseleleri orada hâlâ başta gelmektedir.

Gelecek yazı:

TOPRAK REFORMU

güden Serbest fırka ise, aksine, bütün sunfların kucakladığı bir parti oldu. Bize de parti hayatı çok defa «üzüm üzüm baka baka kararız» sözüne uygun şekilde yürüür. Çok bir parti, diğer partiyi de çalı eder. Serbest parti, Halk Partisi; Halk Partisi Demokrat Partisi; bu da hem tekrar Halk Partisinin hem de kendi geleneğini yürüten bütün partileri çok etmiştir. Serbest partinin meydan okuyduğu karşılıkta Halk Partisi sınıf çatıları na taviz verme yoluna iyice girdi. Çıkar temsilcileri olmayan eski devrimciler, aşker, aydın, memur kaynakları yerine yavaş yavaş esraf, ağa, bey temsilcileri partide üstün gelmeye başladı. Bu değişimeye paralel olarak, parti halk, köylü, işçi ve aydın kitlelerine dayanmak yerine bunların hepsi Kemalizm ya fiili ya potansiyel düşmanları olarak görüldü. Bilhassa aydın ve işçi şüpheli insanlar olarak görülmeye başlandı. Aşırıda Kemalizme karşı olan çıkar-zümreleri onu kendi inhâsına altına aldılar. Bu değişimelerin farâmda olmayan bazı aydınlar kendilerini mahkemedede veya hapsishanede buldu. Aşırıda bir ideoloji olmayan, Anayasaya girmekle hukuki bir müsyyide olan devletçilik Halk Partisi tarafından bir ideoloji şekilde sokularak tüketüle alındı. O zamanlarda buna itiraz edilmediği halde devletçilik Anayasaya girmesine karşı çok tekitler yapılmıştı. Bu da onu ide-

loji sanmanın ne kadar yaygın olduğunu gösterir. Halbuki doğrusu bunun tam ziddidir. Devletçilikin Anayasaya konması o nun, afusun yasa-yapısının bir parçası olsa bir gerçek, bir olay olması demektir. Diğer bir ifadesi, Anayasamın diğer ilke-işleri gibi hükümet ve parti değişimelerinden kurtarıp süreklilığını ve geleceğini garanti etmektedir. Halk Partisi yığın ve devrim partisi olmaktan çıktığı halde tilizüğü minyatür bir anayasa kendini de minyatür bir devlet yerine koymaktı siyasi gelenekte büyük bir tuhaflik ve tekelilik yaratır. Onun tesiriyle başka partiler de anayasa ilke-işleri tüzüklerine koyp, siyasi amaçları anayasada bazı değişiklikler yapmak isteği gibi demokraside tamamıyla meşru bir şey yapmak olduğunu açıkça söyleyeceklerine, Halk Partisi'nin tekeliçiliği yüzünden sonsuz bir yalancılık edebiyatı yaratıltı. Halk Partisi devletçilik kendi ideolojisini haline getirmek: devletçi anayasasının uygulanmasını, bu partinin kendi ideolojik anlayışındaki dal galanmaların eline teslim etmiş oldu; böylece, devletçilik bir anayasa ilkesi olmaından sağlanacak fayda yok edilmiş oldu. Bu sayfada Kemalizm iyice dondurulup bir kahp-lâflar sistemi haline getirildi ve hâttâ ideoloji dışı olan Kemalizmi totaliter ideolojiler yararına kullanma kanalları da açılmış oldu. Kemalizmi gerçekeştirmek şöyle dursun, onun gerçekleşmemesi için gerekli bütîn önleyici tedbirler baş meşgale haline geldi. Toprak-

hukuku reformu, iş lejîslasyonu, vergi, eğitim alanlarında gerekli reformlar önle nerek veya çok edilerek halkın kitlelerinin güdümlü ekonomik kalkınmadan faydalana ma kanalları tiktırdı. Halk Partisinin geçirdiği değişiklikler komumuz olan devletçilik açısından üç sonuç meydana gitti: (1) programın sümülü ve anıcları genişletilecekti, belirlenecekti, somutlaştırılacak yerde gittikçe daralmağa, kahiplasmağa, katılışmaya başlıltı. (2) Değil her evrim veya devrinde hâttâ normal bir idarede bile işlenmesi tabii olan hatâları görülmeli, inçelenmesi, tartışılmazı, kontrol edilmesi, düzeltilemesi, bunların vereceği sonuçlara göre programın müesâsîlığını sağlamak için gerekli olduğu görülecek reformların birer birer adım atılmıştır işi tamamıyla bir tarafa bırakıldı. (3) Parti, sınıf çatıları aracılıkla (ki buna kimsenin itiraz etmeye hakkı yoktur, o parti bir ulus partisi olmak iddiasında olmamak şartıyla) gayet tabii olarak toplumsal reform meselelerinde Kemalist değil, ideolojik tavırlar takılmışmaya başlıltı. Ve bunda yavaş yavaş sağcı, muhafazacı, hâttâ anti-demokratik faşist eğilimler parti içinde her zaman yer alan liberal veya sosyalistimsi veya nötr eğilimlerin üstüne çıkmaya başlıltı. Bazıları Kemalizmi faşizm veya nazizm gibi bir ideoloji olarak anlamanı, gerçek Kemalizmi de solculuk, kızılık, Moskova ilhamlı olmak gibi amilyane lä-

ORTAK PAZAR VE SINEMA

Nijat ÖZÖN

Hangi yönden bakılırsa bakılsın, Ortak Pazar, sinema alanında sonuçları şimdiden kestirilemeyecek yepyeni bir denemeye girişmek zorundadır. Kesin olarak bilinen bir şey varsa o da, bu denemin bütün dünya sinemasında temelli değişikliklere zincirleme tepkilere yol açacağıdır.

«Avrupa İktisadi Topluluğu» ya da daha yaygın adıyla «Ortak Pazar» in sinemaya ilgili yönü gittikçe önem kazanmaktadır. Bu yıl içinde Fransız yapımçılarının bütün film yapımını durdurarak gerek Fransız Büyümeti, gerekse Ortak Pazar Yürütmeye Komisyonu üzerinde baskı yapma girişimleri bunun ilk öncü belirtisidir. Gerçekte de sinema Ortak Pazar içinde ve sonrasında ortaya oldukça çaprazlık meşeler çıkaracaktır. Bilindiği gibi Ortak Pazar, Batı Avrupadaki altı ülkenin (Fransa İtalya Batı Almanya Belçika Hollanda Lüksemburg) arasında iktisadi birlik kurarak bir «ortak pazar» meydana getirmelerini, bu ortak pazar içinde gümüş engellerini, yavaş yavaş azaltarak sonunda tamamıyla kaldırımlarını, Ortak Pazar içindeki ülkelere karşı tek bir gümüş engel meydana getirmelerini. Ortak Pazar içinde bütün ürünlerein manullerini, el emeği avm koşullar altında serbestçe sırılmışlığı sağlamalarını öngörmektedir. Bundan başka Ortak Pazarın öbür Avrupa ülkelerini de içine alarak gittikçe genişlemesi, aynı zamanda bir Avrupa Sivaslı Birliği kurulması da, Ortak Pazar'ın en önemli etkilerinden biri. Bunun sonunda ortaya Amerika Birleşik Devletleri gibi bir Avrupa Birleşik Devletleri oluşması tasarılmaktadır.

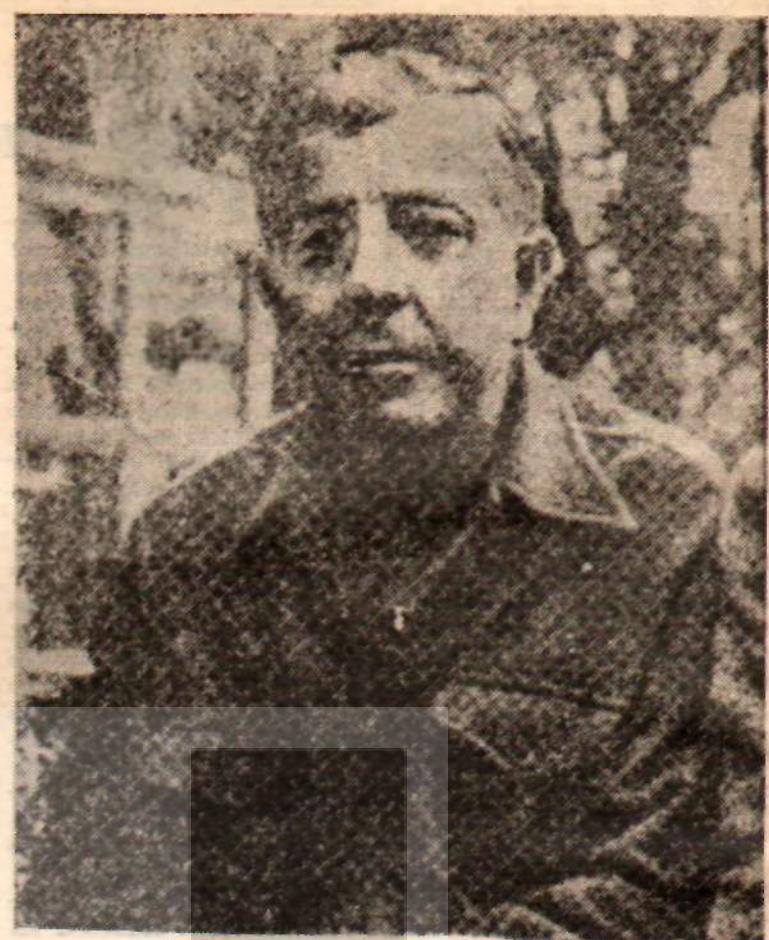
Bütün olsalar Ortak Pazar'da sinema endüstrisinin yapısında önemli değişikliklere yol acabilecek, etkileri Ortak Pazar dışında duyutabilecek konuları En önemli iki konu. Ortak Pazar içinde koruma düzenleri ile Ortak Pazar filmlerinin yabancı ülkelerde film alıcılarında ortaya çıkacaktır. Ortak Pazar içindeki koruma düzenleri sindiğinde, gelen bir konu olmuştur. Yıllarda, Ortak Pazar'ın içinde her seferinde, mamul, el emeği için esit koşulların kurulacağının belirtildiği. Oysa sinema buglim hemen bütün ülkelerde özel bir koruma düzeni gerektiren çalışma koludur. Nitikim başı başına birer sinema endüstri bulunanın Da-nimarka, Lüksemburg, Belçika bir vana bırakılsa, dünya sinemasında birinci yer tutan Fransa ile İtalya'da sinema endüstrisi devlete geniş ölçüde desteklenmekte korunmaktadır. Buna karşılık, vine oldukça geniş bir sinema endüstrisi olan Batı Almanya da bir koruma düzeni yoktur, bu yüzden de Alman sineması savaştan beri bir türkili belini doğrultamamıştır. Ortak Pazar'ın kuruluşuyla ilgili Roma anlaşmasına göre ve bu koruma düzenlerinin bütünüyle kaldırılması ya-

da bütünü Ortak Pazar üyeleri için ortak bir koruma düzeninin kurulması gerekmektedir. Nitikim bu amaçla Fransa ile İtalya Ortak Pazar Yürütmeye Komisyonuna iki ayrı tasarı sunmuşlardır. Fakat yalnız koruma düzenlerinin birbirileyle uygunlaştırılması yetmemektedir; çünkü Ortak Pazar filmlerinin her birinde sinemadan alınan vergiler aynı değildir. Almanya yada % 8 olan vergi, İtalyada % 19, Fransada % 33'e yükselmektedir.

Fransız sinemacılarının bütün film yapımını durdurmak tehdidi işte bir yandan koruma düzeninin yeni baştan ele alınmasını, bir yandan da sinema vergisinde bir azaltma yapılmasını sağlamak amacıyla gütmektedir. Fransa'da 1953 te çıkarılan, 1959 da yenilenmiş

ri Sinemaya Yardım Kanunu, sinemaya yapılan yardımın gittikçe azalarak sonunda bütünüyle kaldırılmasının sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. Nitikim 1963 yılı için bu yardım, Fransa'da filmlerden elde edilen gelirin % 5.5 u, yabancı ülkelerde elde edilen gelirin % 23 ile olarak saptanmıştır. Oysa 1957 yılında istatistikler tizerin den saptanmış bu miktar, bugünden gerçeklerine uyumamaktadır. Fransa son beş yıl içinde, 100 milyona yakın sinema seyircisini kaybetmiştir. Yabancı pazarlarda da günden güne bir gerileme görülmektedir. Bu durumda, yanı bir yandan seyirci kaybı, bir yandan yabancı pazarların tikanması, zaten kanuna göre gittikçe azalmıştır. Öngörülen yardımın bütbüttün etkisiz duruma getirmektedir. Fransız yapımcıları, yabancı pazarlardaki gelirlerden herhangi bir pay alma yan, buna karşılık yurt içindeki gelirin % 14 ünү yardım olarak, İtalyan sinemasının kendi benzer bir koruma düzeni istemektedir. Nitikim İtalyan sinemasındaki bu koruma düzeni Ortak Pazar Yürütmeye Komisyonuna onaylanmıştır. Bu yıl ilk avunda Ortak Pazar'ın altı ülkesinden sinemacıların Pariste yaptıkları toplantıda da, aşağı yukarı buna benzer bir koruma düzeninin Avrupa çapında uygulanması öngörüldür.

Bununla birlikte, böyle bir koruma düzeninin Ortak Pazar çerçevesinde uygulanmış kolay olmayacağı, ortaya birtakım meseleler çıkarabileceğini gerek Avrupada gerekse kıtalardaki film alıcı verisinde de büyük değişiklikle re yol açacağı şüphe görlür. Örneğin bu değişikliklerden biri, İtalya, Fransa, Batı Almanyanın

Jacques Prévert

Bana göre hava eşit.

Bana göre hava özgür ve kardeş.

yani sıra, Ortak Pazarın öbür üyesinin ve sonradan bunlara katılacak öbür üyelerin de aynı koruma düzenini uygulayarak sinema endüstrilerini geliştirmesı olabilir. Böylece Ortak Pazar ülkesi, film bakımından kendi kendine veter duruma gelebilir. Bu gerçekleşmese bile, İtalya, Fransa ve belki de Almanya, Ortak Pazar üyelerinin film ihtiyacını karşılaştıracak, gümüşük duvarının da

ri, film bakımından kendi kendine veter duruma gelebilir. Bu gerçekleşmese bile, İtalya, Fransa ve belki de Almanya, Ortak Pazar üyelerinin film ihtiyacını karşılaştıracak, gümüşük duvarının da

HAFTANIN KİTABI

SİİRLER

Jacques Prévert. Çeviren: Sabahattin Eyuboğlu. Çan Yayınlari, İstanbul, 1963. 96 sayfa, 4 lira.

Çan yayınları mutluluk getiren kitaplarını bir yenisini daha ekledi: Sabahattin Eyuboğlumun Prévert çevirileri. Kitabı İvi Stangall resimlemiş. Ünüt şairin dört eserinden seçilen ellî bir şiir sunuluyor. Aşağıda Sabahattin Eyuboğlu'nun önsözünü, yanında kitaptaki kısa şiirlerden seçtiğimiz bir kaç örneği okuyacağımız.

Kimi ozanlar hem bütün insanlara seslenir, hem de çevrelerinin havasını, kokusunu vitirmez, yaşadıkları sokağın diline, deyince sıkı sıkıya bağlı kalırlar. Böyleler çokluğunu özentsizce, rahatça, oynarca ozan olverenlerdir. Evrensellüklerinde de, yeryüzünde de ikim sığınma yoktur. Kendileri kalarak herkesin sözçüsü olurlar. Şaka ederken derinlere iner, derinlerde dolasırken şata eder gibidirler. Çocuksu bir dille ıslanlığının dramını söyley, insanlığın dramını anlatırken çocuk su bir hal takımları. Böyleler ozanları çok ciddi üniversite hocaları, ya da çok ciddi eleştirmeciler ciddiye almaz, onlar da o çok ciddi üniversiteleri ya da o çok ciddi eleştirmecileri ciddiye almazlar. Prévert böyleler ozanlardandır. Beyinleri yüreklerindedir böylelerinin. Düşünceleri bir türkül, türküler bir türşüncü gibidir. Asık yüzü sakallara karşı giller yüzü çocuklardan, gösterişli kartallara karşı civil civil serçelerden, para babalarına karşı fakir fukaradan yanadırlar. Sıcak salonlarda işler, soğuk sokaklarda isimler. Siir insan kovanları içinde oluşan bir baldır onlar için, bir halk türküsüdür her şeyden önce

Prevert'in ozanlar Fransız edebiyatının çağdan çağ'a gelişen ve Fransız halkınbam tefhine dokunan bir kanadıdır. «Esprit Gaulois» diye adlandırılan Fransız şakacılığını yücelten bu kanadın en ünlü temsilcileri arasın

da Villon'u, La Fontaine'i, Verlaine'i sayabiliyoruz. Bu ozanlar, belki de halka bağlılıklar dolayısıyle, hep bağımsız kalmış, şiir okullarına, ozan topuluuklarına katılmamışlardır. Başlarına buyruk, uçarı, hasarlıdır hepsi. Ele avucu sağlam, bağlaşan durmaz, kural muradı dinlemez, hiçbir zora, Tanrı zoruna bile boyun eğmezler. Yalnız sevgi dizginleyebilir onları, ama sevgi de dizgin nedir bilmez.

La Fontaine'den sonra Prevert'i Türkçe söylemeye çalışmak büyük bir keyif oldu benim içim. Doğrusunu isterseniz her ikisinin de asıl tadına çevirirken vardım. Benim hal kimin dilliyle de içten içe bir yakınlık sezindelim dillerinde, anlatılmaz, kalıplara sağlam bir yakınlık. Ezop'un yaşadığı bu bizim topaklarda ötedenberi halk ozanlarının bol yaşamından, Anadolu Türkgesini o ozanların yuğurmuş olmasından gelyor belki bu yankı.

KASAP DÜKKÂNINDA

Kasapta taze etin üstüne
Hoşraja yosmaca saplamış
Kağittan bir kızıl gül
Bağırıyor balo kılığında
Ölüm diye bar bar bağırıyor
Akşamlığın giymis bir et yeyle
Geçiyor dikkâmin öniinden
Güll görmeden sesini duymadan
Ve derecikte kan
Önce yayılıp styon üstüne
Akyor usul usul
İlk karanlıklar içinde
Takılıp ardına bir an içen
Et yemeye giden adamın

YENİ MEVSİM

Bereketli bir toprak
Babacan bir ay
Herkese açık bir deniz
Güler yüzlü bir güneş
Sular boyunca
Kavak yellerinin kuşları
Ve dünyamın bütün delikanlıları
Yüzüyorlar kendilerinden geçmiş
Dipsiz sevinçler içinde
Ne yaz var artık ne kış
Ne bahar ne güz
Güzel hava yalnız hep güzel hava
Ve bu canım çocuklar
Tanrı dinya cennetinden kovmuşlar
Tanrı is aramaya gidiyor fabrikaya
Hem kendine hem yılanına is
Ama fabrika yok ki artık dünyada
Ne mi var
Bereketli bir toprak yalnız
Babacan bir ay
Herkese açık bir deniz
Güler yüzlü bir güneş
Tanrı kahyorum mu sana ortada
Süringeniyle birlikte
Kahr ya
Zamana ayak uydurmazsa.

HÜRRIYET CİLVELERİ

Bir kapanmış dişleri arasında
Beyaz bir tilkinin pençesi
Karlar üstünde de kan
Beyaz tilkinin kam
İzler de var karda
Beyaz tilkinin izleri
Üç ayakla kaçan tilkinin
Batan güneşe doğru
Dişleri arasında
Diri diri bir tavsanla.

SEÇME KİTAPLAR

KOCAOĞLU. Orhan Asena. O. M.E.B. Yayımları, Ankara. 16 s. 2.5 lira.

GÜNESTE ON KİŞİ. Turgut Öz. Şiman. Oyun. M.E.B. Yayımları, Ankara. 112 s., 2 lira.

SUNYGÖRÜŞÜ. Nermi Uyur. Deneme. Elif Yayımları, İstanbul. 268. 40 s., 1.5 lira.

CADI KAZANI. Arthur Miller. Oyun. Çevirenler: Sabahattin Eyüboğlu - Vedat Günyol. M.E.B. Yayımları, Ankara. 170 s., 320 kurus.

SEÇME OYUNLAR

ASLAN ASKER SVAYK. (Yılm en iyi oyunu.) — Arena'da.

ÜBÜ Arena'da.

SEÇME FILMLER

İTALYAN NİKÂHİ. Yeni Metek'de

yurdumla Amerikayı Avrupanın hiç olmazsa batısından uzaklaştırmabileceklerdir. Gerek bu olaydan gerekse Ortak Pazar ülkelere kendi alanlarında rahatça çalışma imkânlarından ötürü, yabancı sine ma pazarlarının özellikle Latin Amerika pazarının ele geçirilmesini de Amerika ile Ortak Pazar ülkeleri arasında şiddetli bir uğraşı başlayabilecektir. Öte yandan, ortakyapım da ortaya çözülmüş güç bazı meseleler çıkarabilecektir. Ortak Pazar ülkeleri arasındaki ortakyapım kolaylıkla düzenlenebilirse de, bu ülkelere Ortak Pazar dışında kalan ülkelere oc-

(Türk Dili, Mart 1963)

GÜZELİM YAZ GÜNÜ

Aç susuz yitik bitik
Tek başma hep parsaç
On altı yaşında bir kız
Taş kesilmiş ayakta
Paris'de Concorde meydanında
On beş Ağustos öğle sularında,

BULUTLAR

«Yün örgütüm almaya gitdim
Olgak gevverdi ardumdan
Boz beneklisi
O korkmuyor büyüğü gibi
Daha çok küçük de ondan»
Kız da küçük kılıçık olmasına
Ama bir şey başlamış içinde
Dünya kadar eski bir şey
Sımdiden
Korkunç şeyler billyor
Billyor ki örneğin
Korkmak sakınmak gerek
O keçi yavrusuna bakıyor
Keçi yavrusu ona
Ağlıyacak nerdeye kızcağız
O da benim gibi
Diyor
Biraz ağlamaklı biraz sevinçli
Sonra birden gülleriveriyor kımı yıldız
Alabildigine
Ve yağındurdur boşamyor

KURŞUNA DİZİLMİŞ

Çiçekler bahçeler fiskiyeler güllüler
Ve yaganık sevinci
Bir adam serilli yerde kanlar içinde
Antalar çiçekler fiskiyeler bahçeler
Çocuk rüyaları
Bir adam atılmış yere kanlı bir boha gibi
Çiçekler fiskiyeler bahçeler antalar.
Ve yaşamak sevinci
Bir adam yattyo ryerde uyuyan bir çocuk gibi

SOLUK SOLUĞA ZAMAN

Her seye hayran hiç bir seye şaşmayan
Bir kızcağız türkülü söylevordu
Mevsimler yollar boyunca:
Soğanlar gildürür beni
Havuçlar ağlatır beni
Alfabenin eşiği
Okuma öğretti bona

Öğretti basbabağı
Derken bir manivelâ
Allak bullak etti baharı
Buz parçaları sıçradı
Kızcağızın yüzüne

Göz yaşlarını ağlamakla bitmez
Savaşa boğular dünyayı
Ben ki seni bendlidim güneşle
Yüzüne bakamaz oldum gayri.

KİMİLERİNİN MUTLULUĞU

Siz seven siz sevilen bahıklar
Siz sevdikleri sevdahları
İsa'nın bahık mucizesinde
Süriyle avlayan bahıkların
Sizler ki gördünüz o gün
O korkunç o yürekler acısı
O kızılca kıyametli
Siz seven siz sevilen bahıklar
Mucizeli av kurbanlarının
Sevdikleri sevdahları
Sizler ki gördünüz onların
Süriyle yakalamp
Kazanlarda haşlaştı yendigin
Bahıklar! bahıklar! bahıklar!
Nasıl güldünlük kim bilir nasıl
İsa'nın çarmıha gerildiği gün.

SÜREK YAYINLARI
ADNAN ÖZYALÇINER

SUR

(Ahşitmalar)
Yakında çıkıyor

YON 51

Memet Fuat'ın seçtili —

TÜRK

EDFİVATI

1042

Yılın Antolojisi
Odemezi günde 7.5 lira
Nuruosmaniye 92. İstanbul

Selahattin Hilâv — Ergin
Ertem — Said Maden

GERÇEK
ÜSTÜCÜLÜK

(Surr 'alisme Antolojisi)
Odemezi 5 lira.
DE YAYINEVİ
Nuruosmaniye 92. İstanbul

A Dergisi yazarları
yeni bir dergide:

SÜREK

P.K. 1013 — İstanbul
YON 54

PREVERT'İN
TÜRKÇESİ

Memet FUAT

Bir şair üzerine yargılar verebilmek için ona yazdığı dilde okunmak gereklidir. Ama bu böyledir diye çevrilerinden tanışığınız şairlerden hiç söz etmeyecek miyiz? Derinine giderseniz, örneğin ana dili Fransızca olmuşan bir kimse Fransız şairlerin tadına varamayacağını da her sürebilirsiniz. (Şiiri çevirmeyeceğiz, ya da çok güç çevirebilirliğim bu yüzden belki de, iki ana dilimiz olmammasından.) Daha da, ana dilimizde yazmış şirlerin tadına varabilmeniz de kendiliğinden, durup dururken oluvererek bir iş değildir. Dileyeceğim, Fransız olmak da yetmez... Neysse ben Jacques Prévert'üne yargılar vermeliyeyim, bunları bırakıkm, Sabahattin Eyuboğlu'nun Jacques Prévert'i üzerine bir iki söz edeceğini o kadar.

Tek tilk, dağımız çevrilerinden tanışığınız kim şairlerin eserleri, kitap bütünlüği içinde, derili toplu önlümlü şirlerin tadına bambaşa etkiler yaratıyor. Arthur Rimbaud'un «Şebe Şirler»i şeffaflı akılma. O kitap birçok okura şairin derin, insanca özünlü, daha önce sezemediklerini yanlarını geçirmiştir. Dağımız çevrilerle tanıştığımız gözünde lütfen billyedim Rimbaud'yu.

Jacques Prévert işin de böyle olacak mı? Hic sanmıyorum. Sabahattin Eyuboğlu'nun tertemiz çevrilerini okurken hep bunun nedenlerini düşündüm. Daha önce Oktay Rifat'ın, Can Yücel'in birkaç çevirisiyle sevdiğim, önemdedim şair, neden unduğum düzeyin altında görülmüyor du?

Hemen söyleyelim. Ben «böylesi ozanları» ciddiye almayan, «çok ciddi eleştirmeciler»den değilim. «Aşk yüzlü sakallılarla karşı gider yüzü yüze çocukların, gösterişli kartallara karşı ci-

vil civâl serçelerden, para babalarına karşı fakir fukaradan yanası olan, «sıcak salonda ışılıp soğuk sokaklarda usanmış şirler»i severim. Prévert'e karşı bir şir anlayışı adına da konusmuyorum, şirler yapar onu. Türkçede Rifat İlhan'dan Yahya Kemal'e, İngilzcde Walt Whitman'dan Ezra Pound'a kadar genişleyebilir bir şir sevgim var. Ayrıca, kendine özgü bir söyleyiş, bir edaya ulaşmanın şir alanındaki önemini de bilirim. Prévert öyle bir şair. Prévert şirlerde kafalarla özellikleri, edası apayrı bir şir çeşidi bellirliyor. Kendisinden etkilenenlere damgasını vuracak kadar ayrı bir şir Büttün bunlar Sabahattin Eyuboğlu'nun çevirilerinde açık açık görüllüyor.

Öyleye ne? Neden Oktay Rifat'ın, Can Yücel'in birkaç çevirisiyle gözümüzde bilyüyen şir, şirleri bir kitap bütünlüği içinde önlümlü sürülmüş daha aşağılarda bir yere iniyor? Çeviri yetersizliği olmasın! Bu konuda kesin bir şey söyleyemem, ama düşündüğüm şu: Oktay Rifat ile Can Yücel şair kişiler, çevirmenlikleri arka'dan gellyor. Hele Can Yücel. Şir çevirmek onun için başka dildeki bir şirlerin hiz almak sanki. Sabahattin Eyuboğlu ise şair değil, çevirmen. Çevirinin sorumluluklarını taşımuza çok daha alık, çok daha yakın. Onun Prévert çevirileri Fransızlarına en yakın duranı olsak gerek. Öyleye...

Yanılmayorsam, bu ilili Fransız şairini Türkçede eniac boyuna görmünen aksiyon gerçek şu: Jacques Prévert yeni şirlerimiz üzerinde bilyüük etkileri olan bir şamatçı. «Aşağı Yukarda», «Karga ile Tilki» de Oktay Rifat «Tegraf hanesi» de, «Yanyana» da Melih Cevdet Anday, «İdükkü Tencere» de (daha uzaktan daha doğu etkilerle) Metin Eloğlu. Prévert anlayışının çok güzel örneklerini verdiller Yeni Türk şirlerinin ünlü ustaları üçü de. Evet Sabahattin Eyuboğlu gibi bir çevirmenin aracılığıyla da olsa. Jacques Prévert Türkçede onları aşık atamıyor. Fransızcasını bilmem, bilmem ya Nurullah Ataç, Oktay Rifat işin, «Prévert'in etkisindədir, ama ondan daha güzel şirler yazmıştır» dermiş. Biliyoruz, Ataç Fransızcasından okurdu Prévert'ı.

PARIS AT NIGHT

Üç kibrıt çaktım karanlıkta arkaya
Birinci yüzünü görmek için toptan
İkinci yüzünü görmek için
Üçüncü yüzünü görmek için
Sonra kararttım dünayı
Hatrulamak için bütün bular
Kollarında sıkarak sent.

DOĞRU DEĞİL

Doğru değil aydın kişileri bırakmak
Kibrıt çöpleriyle oynamaya
Neden derseniz baylar bayanlar
Tek başına bırakılnca
Hic de parlak olmuyor aydın kafa
Yalnız kahr kalmaz
Başlıyor sözde pır aksına
Sözde yata işçileri adına
Kendine bir yapı kurmaya
Aman umutmayalm bayanlar bayar
Tek başına bırakılmaya gelmez
Aydın kafa
Hemen başlar seninkî
Yalandan yapılar kurmaya
Dağlar gibi.

MİLLETLERİN AKLI

Minerva ağıyor
Akıl diş çırkıyonus
Savaştır başlıyor yeniden.

DERE

Ak göğsün pırıl pırılı ay ışığında
Ama attılar taşı
Kıskançlığını buzdan soğuk taşır
Dereye yansır
Casus yaralarında oynasın
Çopuk gülşeninin üstüne.

Jacques PREVERT - Sabahattin EYUBOĞLU

«Tek Adam» Mustafa Kemal'in, besevi hayatının hikayesidir. «Tek Adam» da Mustafa Kemal,çileri, yahuzikları, yenilgileri ve zaferleri ile bir laşan olarak yaşar, yogurur. Bir dünya şöhreti ve insanlığa malolan bir kahraman olarak ölüür. Bu uzun yolculuğun kısa hikayesini Şevket Süreyya Aydemir'in «Tek Adam» isimli kitabında okuyacak sunuz. Bu kitap, vakti gellince basılacaktır.

Bu sayımızda sundugumuz Karar Gecezi «Tek Adam»dan bir parçadır.

«Askerlikten ayrılmak? İşte bu hesapta yoktu. İşte bu olamazdı. Hapisler, sürgünler, Abdülhamit zindanlarında zincire vurulmak, Libya çöllerinde unutulmuş, Anafartalarda yaranmak, Muş dağlarında, Suriye kollarında esaret, ölüm... Evet, her şey olabilirdi. Buların hepsi onun hayatında mukadder görülecek hallerdi. Ama askerlikten ayrılmak? İşte bu düşüncemizdi...»

Halbuki şimdi ona:

— Askerlikten çekil Paşam, diyorlardı, askerlikten çekil. Kendi arzunla istifa etti. Yoksa İstanbul'dan Erzurum telegrafhanesine uzanan telegraf telleri kötü bir haber getiriyorlar. Padişah seni ordudan atıyor. Rütbelerini, nişanlarını alıyor. Bugün bir ordu kumandamız. Vallere emirler verebilir, Kumandanlara komanda edersin. Ama yarın?..

Hem niçin yarın? Belki şimdi şu anda, şu harap Erzurum telegrafhanesinde yorgun, uykulu bir memur, makinasının başında, İstanbul'un Erzurum Valisine, Erzurum kumandanına, bir bakışta kimseye bir söz söylememeyen kapalı bir şifresini belki de yazmakla meşguldür. Gecenin bu saatinde, o harap Erzurum telegraphanesinin o perişan odasında, bir avucun içinde saklanabilecek kadar küçük, basit, manasız ve duygusuz telegraf åletinin uçları kalkar, iner. Tuşlar işler, durur.

Her gün, her yandan gelen, birbirini tutmayan, olmadık haberlerin kaydedildiği ince önemsiz kağıt şeritlere, belki şimdi de noktalar hatları bireviye, çizgi çizgi bir şeyler işler. Tuşları tıkırıldır, telegraf makinasının karşısındaki uykulu memur için bir nimeti gibidir. Arasında bir elyle kaç gündür traş görmeyen yüzünü kaşır. Sakallarını sıvazlar. Gözlerini oguturur. Fesini eskaya iterek kirli, karmakarışık, aklanmış saçlarını karıştırır. Uykusu açılışın diye...

Arasında da, günde kimbilir kaç tanesini devirdiği çay bardağını yakalar. Soğuk, tatsızlaşmış birkaç yudum çay alır ve boyuna esner ve odaciya seslenir:

— Ali bek, bir çay tök da...

Ama telegraf makinasının tuşları durmadan işler. Hepsi de birbirine benzeyen, hepse de birbirinden manasız görünen hafların, noktaların sıralanlığı kağıt serit üzardır, kıvrılır, düğümlenir durur. Onları derleyen, düzeltlen, parça parça kesip satır satır bir kağıda sıralayan memur için, bunlar birbirinden farklı değildir. Bir yolu telgraf, bir doğum haber, bir havale bir jandarma tebliği ve nihayet İstanbul'un emri, onun için, her devri birbirinden farklı bir değişimden çarpmış yollar yılı döndürüyor.

Ama ya onun için, Evet, onun geleceği, onun kaderi şimdi, uzaktan, uzak yollardan dağıları, belleri aşırı gelen bu telegraf tellerinin getireceği işaretlere bağlıdır. Askerlikten çıkışmak, ordudan kovulmak, bir sivil adam, bir hiç olmak? Hem de yurdun bu hücre kalesinde? Birden bir misafir, hem de istemeyen bir misafir haline gelmek? Ne vakit ayrılacağı, ne vakit yola çıkacağı beklenen bir misafir haline gelmek? Fa-

TÜRKİYE
KREDİ BANKASI A.S.
SERMAYESİ 20.000.000 TL
MERKEZİ İSTANBUL

Şubeleri:

İZMİR BEYOĞLU ADANA GALATA KADIKÖY OSMANBEY ANKARA BEYAZIT EDİRNE	SAMSUN HASKÖY ÇAPAK KONYA YENİŞEHİR İSKENDERÜN BURSA MERSİN BAKIRKÖY ANAFARTALAR
---	---

Her türlü bankacılık hizmeti
Zengin ikramiyeli
küçük cari hesaplar.

KARAR GECESİ

Şevket Süreyya AYDEMİR

kat nasıl, niçin ve nereye gitmek? Evet, nereye, nasıl ve niçin? Ama kulağının arasında ona boyuna birşeyler fısıldayan bir ses var. Durmadan konuşur:

— İstifa et Paşam, askerlikten çekil! Onlar seni çekmamadan İstanbul'un emri gelmeden. Onlar senin rütbelerini, nişanlarını alıp seni bir hiç, bir ordu matrudu haline getirmeden! Sonra belki de her şey biter...

Ama iş yarın bu kadar mı ya? Bir kağıt istemek, bir kalemler almak, sonra bu kağıdın üstline «şte askerlikten çekiliyorum, mesnedimi, yetkilerimi size iade ediyorum» diye bir kaç satır karalayıp altına imzasını atmakla herşey bitecek mi? Ne gezer İstanbul'dan susan haberlere göre iş bu kadar da bitmiyor. Onun yalnız yetkilerini, üniformalarını değil, kellesini de istiyorlar!

Once ordudan çıkarılmış bir insan olacak. Apoletlerini, elbiselerini atacak. Haydi buna razı olsun diyelim. Haydi eğer bulunabilirse pazardan ucuz, hazır, vilchieden dökülen uydurma bir sivil elbise alsun. Çizme-lerinin rogan general çizmelerinin yerine, yemeni bozması bir çift kavaf kundurasi uydursun. Hattâ o da bulunmazsa bir postal, bir kalosla idare etsin.

Bir an için kendisini, başında çiya kırmızı kalipsiz bir fes ve sırtından dökülen bu hırpanlı sivil elbiseler içinde düşündü. Pek iyi ya sonra? Evet sonrası da var. Artık bu kuşlarda, bu ordu evlerinde yeri olmayıacak. Yan odada yaverler, kapıda emir erleri, her kapıyı vurup girenin, karşısına ökçelerini birbirine çarpıp dimdik selâm verisi ve emir bekleyişi... Sonra her geçtiği yolda asker, sivil herkesin, ona selâm durup yol açısı... Hep başköşelerde, hep itibar yerlerinde, her sofranın şeref mevkiinde yeralı...

Herkes ona bakacak. Herkes onu sawacak. Valliler, kumandanlar, idare ve ordu erkâmi, rütbelerine göre, nişanlarına göre, yetkilerine göre etrafına sıralanacaklar. O söyleyse dinleyecekler. O susarsa susacaklar. O gülerse hafifçe gülüp o düşünürse düşünecekler.

Halbuki şimdi? Hem de belki şu dakikalarda. Bir önen kapı vurulabilir. Ona artık ordudan olmadığı, rütbelerinin, yetkilerinin alındığı, askerlikten kovulduğu emri, belki Kolordu Kumandanı, Kale Kumandanı bile değil de orta rütbeye bir kurmay, hattâ bir emir subayı getirebilir!

Mesela gelen kurmaydır. Biraz durgun, biraz kararlı, biraz üzgündür. Ama nihayet emir, emirdir. Söyleyeceklerini söyler:

— Kolordu Kumandanı Paşa hazretleri şu anda bilraz meşguller. Bizzat gelemediler. Ama hürmetlerini bildirdiler. Bir de soruyorlar: Acaba ne vakit Erzurum'dan hareket etmek isterler diye?... Sonra maalesef şu tevkif ve sevk emri de var! Ama Kolordu Kumandanı

Paşa, üzülmüşin buyuruyorlar. Malumu devletleri bulalar hep ahalî hazırlı icabî diyorlar. Zatidevetleri de takdir buyururlar ki, bunlar hep geçicidir. Kumandan Paşa bu kanaatta. Herşeyin düzelleceğine emindirler. Zaten kendileri de zati devletlerini ziyaret buyuracaklar...

Sonra kısa bir süküt. Belli, Kurmayın sözleri henüz bitmemiştir:

— Tabii resmi mecburiyet dolayısıyle ehemmiyetiz bir mevkifiyet tertibatı alındı. Seyahat vasıtasi olarak araba temin edilmiştir. Merak buyurulmasın bende, birkaç arkadaş ve askerle beraber yollarda zati devletinize refakat için emir aldım. Daima emirlerinizde olacağım. Zaten Kolordu Kumandanı Paşa hazırları de harenkten evvel bizzat teşrifle ziyarette bulunacaklardı. Ve...

Sonra cebinde sakladığı katlanmış bir kağıdı, öneşiz birşeymiş gibi çıkaracaktır. Açacak, uzatacaktır. Bu bir tebliğdir. İstanbul tebliği. Altında Kolordu Kumandanının küçük bir havalesi. Okunacak, imza edilecektir:

«Ordudan infisâ ettirildiğime müteallik Emri Nâziretpenâhileri tebellug edilmiştir.»

Altına bir tarih ve bir imza: Mustafa Kemal.

İste o anda herşey bitmiş olabilirdi.

Tabii daha geceden kapıya ve etrafa nöbetçiler konulacaktı. Samsundan kendisi ile beraber gelen mal yeti birer birer veda etmek zorunda kalacaklardı. Kimisi dimdik karşısında vaziyet alıp selâmlarını verecek, gene askerce dönüp, çıkışacakları. Ama yaverleri ile arasında yalnız amirlik değil, kardeşlik bağları vardır. Herbiri aynı ayılarından öpeceklerdi, onların ayı ayı boyunlarına sarılacaktı, yanaklarından öpeceklerdi. Hiçbir göz yaşlarını tutamayacaklardı. Sonra bütün yaverler karşısında dizilecekler, bir elli tabancalarında selâm vaziyeti alacaklar:

— Emret Paşam, biz emrindeyiz. diyeceklerdi.

Sivil arkadaşları aynı mahzunlık içinde olacaklardır. Ertesi gün Vilâyet gazetesinde küçük bir tebliğ:

«Sabık Ordu Kumandanlarından ve Sabık Üçüncü Ordu Müfettişî Mustafa Kemal Paşa, Emri Âl ve bille silki cellî askeriden infisâ ettirilmiş olmakla, İstanbul'a müttehî hareket olduğu. v.s.»

Evet, bütün bunlar niçin olmasındı? Omuzbaşında mirildan ses durmadan söyleyen:

— Askerlikten çekil Paşam, ordudan çekil. Kendi arzunla istifa et!

Yoksa İstanbul'dan Erzuruma uzanan telegraf telleri kötü haberler getiriyorlar. Padişah seni ordudan atıyor. Rütbelerini, nişanlarını alıyor. Bugün bir Ordu Kumandanınız. Vallere emirler verebilir, kumandanlara komanda edersin. Ama Yarın?..

Evet yarın? Hem niçin yarın?..

UĞUR K. INSAN TALİHİNİ KENDİ YARATIR

SERVETE KAVUSMAK İÇİN
TASARRUFLARINIZI
ZİRAAT BANKASI'NDA
TOPLAMALISINIZ